

La teva guia de la vila

Tu guía de la villa / Your guide to the village

CENTELLES
ÉS MÀGIA
ES MAGIA
IS MAGIC

Promotor

Ajuntament de Centelles
www.centelles.cat

Disseny gràfic i direcció d'art

Pisca - Estudi de disseny gràfic i web
www.piscastudio.com

Il·lustració

Laura Ramos
www.lauraramos.cat

Textos

Correcció: Consorci de Normalització Lingüística
Traduccions (anglès i castellà): AIM

Impressió

Gràfiques Centelles
www.graficentelles.com
Paper: Torras Creator Vol 100gr

Exemplars

1.000 exemplars
Any 2017, 2a edició

Wikiloc

Pere Figueres

CENTELLES
ÈS MÀGIA
ES MAGIA
IS MAGIC

PRESENTACIÓN
PRESENTATION

CENTELLES ES MAGIA
CENTELLES IS MAGIC

HISTORIA
HISTORY

PATRIMONIO
HERITAGE

ÍNDEX

ÍNDICE
TABLE OF CONTENTS

PRODUCTOS
PRODUCTS

INSTALACIONES
GROUNDS

RUTAS
ROUTES

LA VÍA FERRADA
THE VIA FERRADA

PRESENTACIÓ

CENTELLES ÉS MÀGIA

HISTÒRIA

PATRIMONI

PRODUCTES

INSTAL·LACIONS

RUTES

LA VIA FERRADA

PRESENTACIÓ PRESENTACIÓN PRESENTATION

Miquel Arisa Coma
Alcalde de Centelles

LA GUIA que us presentem és un reflex del nostre municipi a través de totes les seves vessants i, per tant, hi trobareu una sinopsi històrica i de situació i una petita anàlisi dels productes i indústries principals del nostre municipi, així com de la producció comercial i industrial. Fem un especial èmfasi a les nou rutes que hem desenvolupat per tal de donar a conèixer el nostre passat històric i que són rutes històriques, arquitectòniques, culturals, literàries i geogràfiques. També donem una acurada explicació de les principals festes que organitzem al municipi, com la Festa del Pi que és de gran tradició o com és el Cau de Bruixes. Hi ha un plànol de situació de tots els equipaments municipals, en el seu àmbit cultural (teatre, biblioteca...) així com de tots els equipaments esportius i de lleure.

Intentem, doncs, donar una àmplia informació

de tot allò que una persona que vingui al nostre municipi pot arribar a fer. Si ve un diumenge pot gaudir del mercat setmanal i a mitjan desembre pot gaudir de la Fira de la tòfona, entre moltes altres activitats com la via Ferrada, que és una de les més ben fetes i organitzades que hi ha en aquests indrets, una via que, si es fa, a més de tenir una certa complexitat, permet gaudir del contacte amb la natura i també d'un preciós paisatge que va des dels cingles de Berti fins al pla de la Calma, el turó de Tagamanent, el Montseny i la plana de Vic.

Amb tot, forma un conjunt harmònic i equilibrat que fa que puguem presumir d'un municipi que està a tocar a la gran ciutat però que és d'alta muntanya, que té una indústria diversificada, que té un comerç molt arrelat i que té la possibilitat de donar molts serveis, que queden reflectits en aquesta guia.

PRESENTACIÓN

Miquel Arisa Coma
Alcalde

LA GUÍA que os presentamos es un puro reflejo de nuestro municipio desde todas sus vertientes y, por lo tanto, os encontrareís con un resumen histórico y de situación además de un breve análisis de los productos y principales empresas del mismo, así como también de la producción comercial e industrial. Hacemos especial hincapié en las nueve rutas que hemos detallado con el fin de dar a conocer nuestro pasado histórico. Estas rutas contienen elementos históricos, arquitectónicos, culturales, literarios y geográficos y se acompañan de una explicación detallada sobre las principales fiestas que se organizan en el municipio, como la Festa del Pi, de gran tradición, o el Cau de Bruixes. La guía contiene un plano de situación de todas las instalaciones municipales en su ámbito cultural (teatro, biblioteca...) además de las instalaciones de carácter deportivo y de ocio. Intentamos, pues, dar una amplia información de lo que se puede hacer a todos aquellos que

vengan a conocer nuestro municipio. Si viene en domingo, pueden disfrutar del mercado municipal y a mediados de diciembre, apreciar la Fira de la Tòfona (Feria de la Trufa), entre otras actividades destacar también la ruta de la Via Ferrada, una de las mejor organizadas en estos parajes. Una vía, que además de cierta complejidad, ofrece favorecer el contacto con la naturaleza y observar el precioso paisaje que va desde los riscos de Bertí hasta el Pla de la Calma, el monte de Tagamanent, el Montseny y la Plana de Vic.

Todos estos elementos conforman un conjunto armónico y equilibrado, el cual nos permite presumir de un municipio cercano a la gran ciudad, pero al mismo tiempo de alta montaña, que dispone de industria diversificada, comercios arraigados y con posibilidad de ofrecer muchos servicios que quedan reflejados en esta guía.

PRESENTATION

Miquel Arisa Coma

Town Mayor

THE GUIDE that we present is a pure reflection of our municipality from all its aspects and, therefore, you will come across a historical and location summary as well as a brief analysis of the products and main enterprises, as well as the commercial and industrial production. We place special emphasis on the nine routes we have detailed in order to get to know our historical past. These routes contain historical, architectural, cultural, literary and geographical elements and are accompanied by a detailed explanation of the main festivals which are organized in the municipality, such as the Festa del Pi, of a great tradition, or the Cau de Bruixes. The guide contains a map of the location of all village cultural facilities (theater, library...) in addition to sports and leisure facilities. We try, therefore, to offer great information about what can be done by all those who

come to look up our village. If you come on a Sunday, you can enjoy the local market and in mid-December, appreciate the Fira de la Tòfona (Fair of the Truffle), among other activities, it is also compulsory to highlight the route of Via Ferrada, one of the best organized around. A route that, in addition to some complexity, offers contact with nature and wonderful views that go from Berti to Pla de la Calma, Tagamanent, Montseny and Plana de Vic.

All these elements make up a harmonic and balanced setting, which allows us to boast of a municipality close to the big city, but at the same time with high mountain assets, which has a diversified industry, local business and with the possibility of offering many other advantages that are mentioned in this guide.

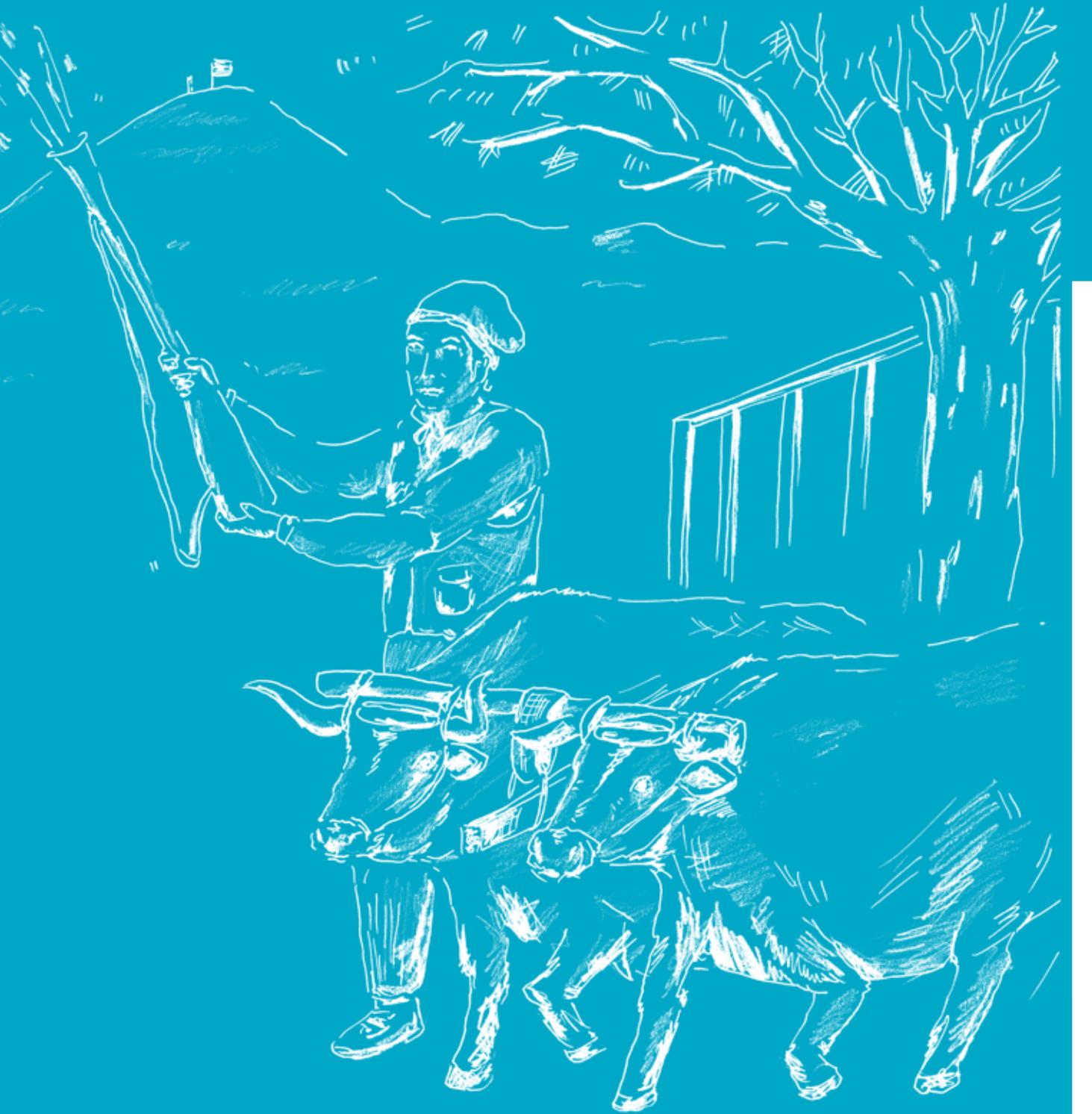
CENTELLES ÉS MÀGIA ES MAGIA IS MAGIC

Festa del pi de Centelles

Fiesta del pi de Centelles / Festivity of the Pine Tree

Cau de bruixes de Centelles

Cau de brujas de Centelles / Witches festival

CENTELLES
ÉS MÀGIA

CENTELLES OFEREIX al visitant un comerç actiu i modern amb productes locals i de la terra, un ric patrimoni natural i cultural, tradicions i festes per viure i conviure.

Partint d'aquesta premissa, la marca “Centelles és màgia” serveix per donar a conèixer que cada diumenge hi ha mercat, que la vila té una diversitat de comerços molt interessant i que s'hi fan diferents fires al llarg de l'any que es complementen amb el mercat, els comerços i els productes de qualitat.

Per fomentar les visites, també és interessant potenciar les activitats culturals que es desenvolupen a la vila i donar a conèixer les rutes pel patrimoni i l'entorn. En definitiva, amb aquesta marca es donen a conèixer els diferents potencials turístics i comercials de Centelles per consolidar l'arribada de nous visitants al municipi, que se sentin atrets per la màgia que té la nostra vila.

GENER - FEBRER

Festa de Sant Antoni Abat

Cau de bruixes

Carnestoltes

ABRIL

Fira del col·leccionisme i mercat de l'art

Sant Jordi i festes de primavera

MAIG

Aplec del turó de Puigsagordi

Festa de la cooperació i del comerç just

Trobada de cotxes clàssics

JUNY

Portes obertes a l'esport

Fira de la ratafia i productes de la terra

Sant Joan i Flama del Canigó

Pedalada popular

JULIOL

Botiga al carrer

Festa del batre

Caminada nocturna

AGOST - SETEMBRE

Festa Major

Premi Centelles de Pintura

OCTUBRE

Caminada popular

NOVEMBRE

Mercat anticrisi

DESEMBRE

Fira de la tòfona

Festa del PII

CENTELLES ES MAGIA

ENERO - FEBRERO

*Fiesta de Sant Antoni Abat
Cau de bruixes
Carnaval*

ABRIL

*Feria del Coleccionismo y Mercado de Arte
Sant Jordi y Fiestas de primavera*

MAYO

*Aplec del turó de Puigsagordí
Fiesta de la Cooperación
Encuentro de Coches Clásicos*

JUNIO

*Puertas abiertas al deporte
Feria de la Ratafia y productos de la tierra,
Sant Joan y Llama del Canigó
Pedalada popular*

JULIO

*Comercio en las calles
Fiesta de la Trilla
Caminata nocturna*

AGOSTO - SEPTIEMBRE

*Fiesta Mayor
Premio Centelles de Pintura*

OCTUBRE

Caminata popular

NOVIEMBRE

Mercado anticrisis

DICIEMBRE

*Feria de la Trufa
Fiesta del Pi*

CENTELLES OFRECE al visitante un comercio activo y moderno con productos locales y de la tierra, un rico patrimonio natural y cultural, además de tradiciones y fiestas para vivir y convivir.

Partiendo de esta premisa, la marca “Centelles és màgia” sirve para dar a conocer el mercado que se celebra cada domingo, la diversidad tan interesante de comercios que tiene el pueblo y las diferentes ferias que se realizan a lo largo del año complementándose con el mercado, las tiendas y los productos de calidad.

Para fomentar las visitas, también es interesante potenciar las actividades culturales que se desarrollan en el pueblo y promocionar las rutas para conocer su patrimonio y su entorno. En definitiva, con esta marca se dan a conocer los diferentes potenciales turísticos y comerciales de Centelles para consolidar la llegada de nuevos visitantes al municipio, y que éstos se sientan atraídos por la magia que tiene nuestro pueblo.

CENTELLES IS MAGIC

CENTELLES OFFERS the visitor active and modern shopping with local and land products, rich natural and cultural heritage and a wide range of traditions and festivities to enjoy and share.

Taking this into account, “Centelles és màgia”, as a banner, helps launch the market that is held every Sunday; it also promotes the interesting diversity of shops in town with their quality products as well as the different fairs which are carried out throughout the year.

In order to encourage visitors, it is also interesting to promote the cultural activities that take place in the village and encourage hikers to do the routes to get to know its heritage and its surroundings. In short, with this idea, the different touristic and facility potentials of Centelles are known to consolidate the arrival of new visitors, as these are attracted by the magic the village has.

JANUARY - FEBRUARY

Sant Antoni Abat festivity

Festival of the Witches

Carnival

APRIL

Fair of Collecting and Market of Art

Saint George and Spring holidays

MAY

Aplec of Puigsagordi

Cooperation Festival

Parade of Classic Cars

JUNE

Open Doors for the Sport

Fair of Ratafia and products of the land

Sant Joan and the Flame of Canigó

Biking in the village

JULY

Street Market

Threshing Celebration

Night walk

AUGUST - SEPTEMBER

Local Festivities

Centelles Prize in Painting

OCTOBER

Village walk

NOVEMBER

Flea Market

DECEMBER

Fair of the Truffle

Traditional Festival of the Pine tree

FESTA DEL PI

LA FESTA del Pi, declarada Festa Tradicional d'Interès Nacional de Catalunya, es celebra cada 30 de desembre al matí. La festa segueix una cronologia invariable fa molts anys. Les primeres dades escrites provenen del segle XVIII i des d'aleshores s'ha celebrat pràcticament sempre. Hi ha diferents dies per preparar la jornada però la diada principal és el 30 de desembre quan se surt a tallar el pi més bonic de la contrada i l'ofereixen engalanat a la patrona, Santa Coloma. Mentre es baixa del bosc al poble, per anar a l'església, es galeja amb trets de trabucs i escopetes d'avantcàrrega.

Els preparatius de la festa comencen el dia de Sant Esteve, el 26 de desembre, quan un grup de galejadors, així s'anomena als que participen a la festa directament, surten a escollir i marcar el Pi.

El dia 27 de desembre, al vespre, es confeccionen els ramells de pomes i neules que es pengen al pi.

El dia 29 de desembre a la tarda es fa el repartiment de pòlvora, la revisió d'armes i el lliurament d'insígnies, assegurances, etc. als galejadors que porten armes.

El dia 30 de desembre la festa comença a les set del matí amb la missa primera i a la sortida ja es deixen sentir els primers trets de les escopetes i dels trabucs per a despertar el poble. Després, els galejadors van tots junts al bosc per esmorzar

tradicionalment pa i botifarra que es cou al bosc. Un cop tallat el pi es puja a força de braços a la carreta i, tirada per dos bous, que el portarà dret cap a la vila, sempre acompanyat dels trets dels galejadors. A les 12 en punt del migdia entra al poble pel carrer de Sant Joan fins a arribar a la plaça Major on continuen escoltant-se els trets individuals i les tirades de tots plegats fins que el Ball del Pi trenca el soroll de les armes i tot seguit s'encaminen cap a la porta de l'església. Cap a la una el pi és baixat de la carreta i pujat per l'escala fins al replà davant del temple, on se'l fa ballar als acords de l'orquestra i les veus dels galejadors entonant Ara balla el pi!

Acabada la ballada, el pi és entrat a l'interior de l'església i portat fins el presbiteri, on és lligat per la part inferior del tronc i penjat cap per avall sobre l'altar major amb cinc ramells de pomes i neules lligats a la brançada. El pi és hissat fins a l'alçada de la imatge de Santa Coloma que hi ha al retaule de darrere de l'altar, mentre els galejadors entonen l'himne de Santa Coloma de Centelles.

El dia 6 de gener es tanca el cicle de la Festa del Pi. A la sortida de la missa de les dotze del migdia es despenja el pi i es reparteixen les branques i les pomes entre els galejadors.

FIESTA DEL PI DE CENTELLES

LA FIESTA del Pi, declarada Fiesta Tradicional de Interés Nacional de Cataluña, se celebra cada 30 de diciembre por la mañana. La fiesta sigue una cronología invariable desde hace muchos años. Los primeros datos escritos datan del siglo XVIII, y desde entonces, se ha celebrado prácticamente siempre. Hay diferentes días para preparar la jornada pero la fiesta principal es el 30 de diciembre cuando se sale a cortar el pino más bonito de la zona y se lo ofrecen engalanado a la patrona, Santa Coloma. Mientras se baja del bosque al pueblo, para ir a la iglesia, se disparan trabucos y escopetas de carga delantera.

Los preparativos de la fiesta comienzan el día de San Esteban, el 26 de diciembre, cuando un grupo de ‘galejadors’, así se llama a los que participan en la fiesta directamente, salen a escoger y marcar el pino.

El día 27 de diciembre por la tarde se confeccionan los ramilletes de manzanas y barquillos que se cuelgan en el árbol.

El día 29 de diciembre por la tarde se hace el reparto de pólvora, revisión de armas y entrega de insignias, seguros, etc a los participantes que llevan armas.

El día 30 de diciembre, la fiesta empieza a las siete de la mañana con la primera misa, a la salida de la cual ya se pueden escuchar los primeros disparos de las escopetas y trabucos para despertar al

pueblo. Después, los ‘galejadors’ van todos juntos al bosque para desayunar tradicionalmente pan y butifarra que se cuece en plena montaña. Una vez cortado el pino, se sube en brazos a la carreta tirada por dos bueyes que se dirigirá hacia al pueblo, siempre acompañada por los disparos de los ‘galejadors’. A las 12 en punto del mediodía, la carreta entra en el pueblo por la calle Sant Joan, hasta llegar a la plaza Mayor donde continúan escuchándose los disparos individuales y de los que lo hacen al unísono, hasta que el Baile del Pino rompe el ruido de las armas y seguidamente la carreta se encamina hacia la puerta de la iglesia. A la una el pino es bajado de la carreta y subido por la escalera hasta el rellano frente al templo, donde se le hace bailar siguiendo los acordes de la orquesta y las voces de los ‘galejadors’ entonando ‘Ara balla el Pi’.

Terminado el baile, el pino es entrado en el interior de la iglesia y se le lleva hasta el presbiterio, donde es atado por la parte inferior del tronco y colgado boca abajo sobre el altar mayor con cinco ramilletes de manzanas y barquillos atados a su ramaje. El pino es izado hasta la altura de la imagen de Santa Coloma que hay en el retablo detrás del altar, mientras los ‘galejadors’ cantan el himno de Santa Coloma de Centelles.

El día 6 de enero se cierra el ciclo de la Fiesta del Pi. A la salida de la misa de las doce del mediodía, se descuelga el pino y se reparten las ramas y las manzanas entre ‘galejadors’.

FESTIVITY OF THE PINE TREE IN CENTELLES

THE FESTIVITY of the Pine tree, declared a Traditional Festival of National Interest of Catalonia, is held every December 30th in the morning. The festival has been following an unchanging chronology for many years. The earliest written data date back from the XVIIIth century, and since then, the festivity has always been practically held. There are several steps to prepare the day but the main celebration is on December 30th when people go out to cut the most beautiful pine in the area and they offer it decorated to the patroness saint, Santa Coloma. While going down from the forest to the village to go to church, gunpowder weapons and shotguns of front load are fired.

The preparations for the festival begin on Boxing Day, on December 26th, when a group of ‘galejadors’, which is the name of those who take part in the festival directly, go out to pick out and mark the pine.

On December 27th, the bouquets of apples and traditional waffles are hung on the tree.

On December 29th in the afternoon the distribution of gunpowder, review of weapons and delivery of badges, insurances, etc. to the participants carrying weapons take place.

On December 30th, the party starts at seven in the morning with the first mass, at the end of which you can already hear the first shots of

the shotguns and gunpowder weapons to wake up the people from the village. Afterwards, the ‘galejadors’ go together to the forest to have a traditional breakfast of bread and sausage that is cooked in the woods. Once the pine has been cut, it is carried by the hands of ‘galejadors’ to the cart pulled by two oxen that go towards the town centre, always accompanied by the shots of the galejadors. At noon, the cart enters the village along Sant Joan Street, reaches the Major square where the individual shots are continued with a final shot altogether, until the dance of the Pine breaks the noise. Then the cart is headed for the church door. At one o’clock the pine is unloaded from the cart and carried up the stairs to the front of the church, where it is made dance according to the chords of the orchestra and the voices of the ‘galejadors’ singing ‘Ara balla el Pi’.

After the dance, the pine is taken inside the church and to the presbytery, where it is tied by the bottom of the trunk and hung upside down on the main altar with five bunches of apples and waffles tied to its branches. The pine is raised to the height of the image of Santa Coloma that is in the altarpiece behind the altar, while the ‘galejadors’ sing the hymn of Santa Coloma de Centelles.

On January 6th, the cycle of the Pine Festival comes to an end. When the 12 o’clock mass finishes, the pine tree is picked up and the branches and apples are given among ‘galejadors’.

A woman with long dark hair, wearing a dark hooded cloak, stands in the foreground on the left side of the frame. In the background, a large crowd of people is visible, all wearing traditional witch hats (pointed hats with ribbons). The scene is set outdoors, possibly at a festival or a historical reenactment.

CAU DE BRUIXES DE CENTELLES

EL CAU de bruixes va néixer l'any 1998 a partir de la dita popular: “De Centelles, bruixes totes elles”.

És una festa màgica, esotèrica, lúdica i cultural entorn de la tradició de les bruixes sàvi- es. Una festa per a tots els públics: infants, famílies, joves, grups d'amics, adults, gent gran, etc.

Entre moltes activitats hi trobarem el Mercat màgic (fira de productes esotèrics i de naturals), música i espectacles de carrer, activitats i tallers infantils, els gegants -la Cent i en Teies-, l'Espai de teràpies alternatives, conferències, tallers, carrers temàtics contes, etc.

Un dia i una nit plens de màgia embruixada!

I al vespre, no us perdeu la proclamació de la Bruixa de l'any, honor que es dóna cada any a una dona de la població per la seva tasca cultural, social o associativa envers el poble.

I la setmana següent no us perdeu tampoc el Carnaval de Centelles, que és un dels primers que es fan a la comarca i sempre és molt lluït i participatiu, amb prop d'un miler de persones disfressades.

CAU DE BRUJAS DE CENTELLES

EL CAU de Brujas de Centelles nació en 1998 a partir del dicho popular: “De Centelles, brujas todas ellas”.

Es una fiesta mágica, esotérica, lúdica y cultural en torno a la tradición de las brujas sabias. Una fiesta para todos los públicos: niños, familias, jóvenes, grupos de amigos, adultos, personas mayores, etc.

Entre muchas actividades encontraremos el Mercado Mágico (feria de productos esotéricos y de productos naturales), música y espectáculos de calle, actividades y talleres infantiles, los gigantes - Cent (chica) y Teles (chico)-, el espacio de Terapias Alternativas, conferencias, talleres, calles temáticas, cuentos, etc.

Un día y una noche llenos de magia embrujada!

Y por la noche, no hay que perderse la proclamación de la Bruja del Año, honor que se otorga anualmente a una mujer de la población por su labor cultural, social, o por ser miembro de una asociación del pueblo.

Durante la semana, después de ésta, tampoco hay que perderse el Carnaval de Centelles, uno de los primeros que se celebra en la comarca. Siempre es muy majestuoso y tiene un alto grado de participación, alrededor de un millar de personas disfrazadas.

CAU DE BRUIXES

WITCHES FESTIVAL

THE CAU de Bruixes from Centelles was born in 1998 from the popular saying: "De Centellas, bruixes totes elles" (From Centelles, witches them all).

It is a magical, esoteric, playful and cultural festival around the tradition of wise witches. A festival for all audiences: children, families, youngsters, groups of friends, adults, seniors, etc.

Among many activities you will find the Magic Market (fair for esoteric products and natural products), music and street shows, activities and workshops for children, the giants - Cent (girl)

and Teies (boy) -, alternative therapies, speeches, workshops, thematic streets, stories, etc. A day and a night full of haunted magic!

At night, do not miss the proclamation of the Witch of the Year, an honor given annually to a woman of the town for her cultural and social work, or for being a member of some village association.

A week later, you should not miss the Carnival of Centelles, one of the first to be held in the region. It is always very majestic and has a high degree of participation, about a thousand people in fancy costumes.

HISTÒRIA HISTORIA HISTORY

Història del municipi

Historia del municipio / The history of the village

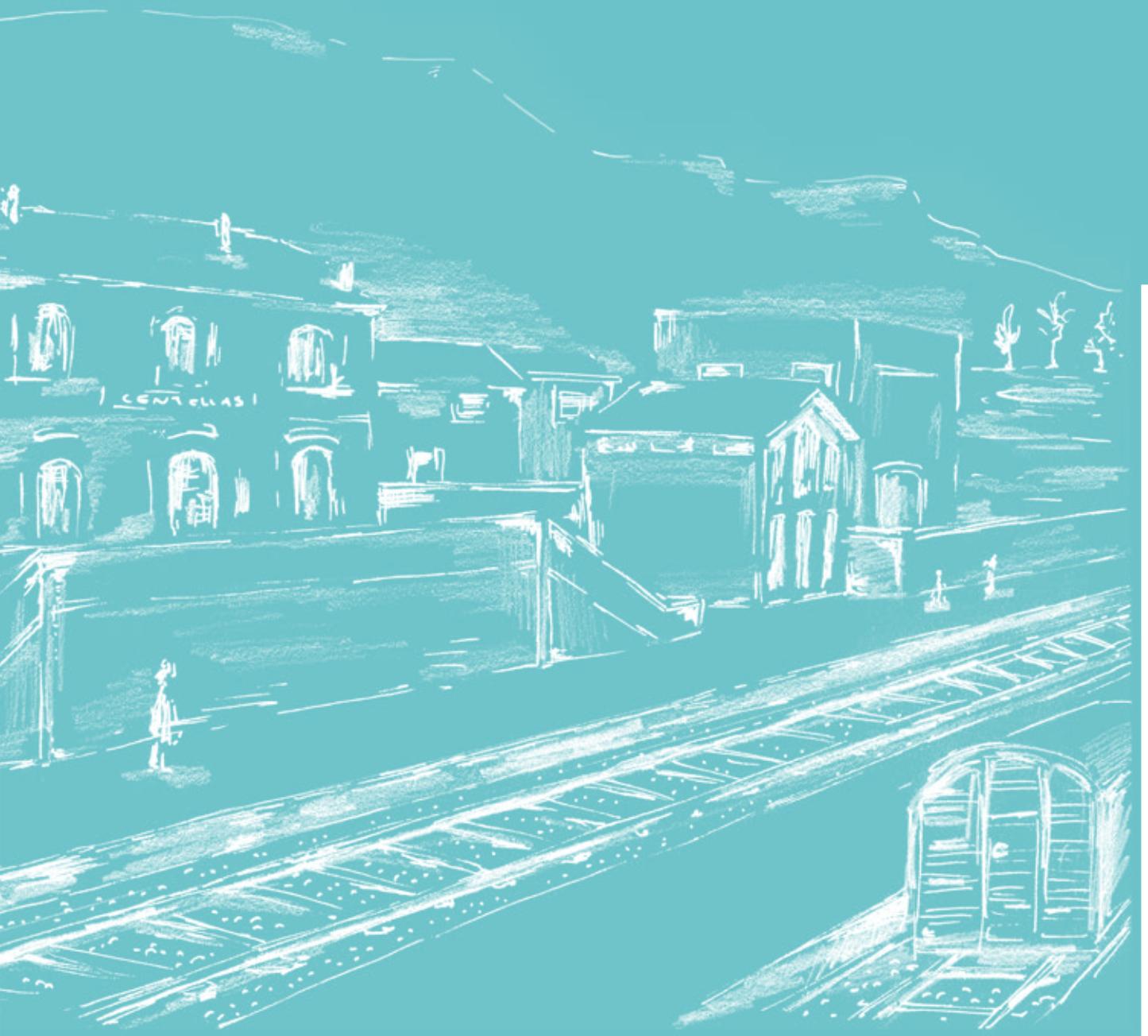
Història de la indústria

Historia de la industria / The history of the industry

Història del mercat i el comerç

Historia del mercado y el comercio / The history of the market and trade

HISTÒRIA DEL MUNICIPI

PEUS VOLTANTS del municipi es troben restes de l'antiguitat com són la tomba de l'Ollic, dolmen funerari, o bé trams de la vila romana que anava de Barcelona a Vic i també s'ha trobat elements ibèrics. Però la primera referència històrica del topònim Centelles apareix l'any 898.

Aquest nom és adoptat pels senyors del castell de Sant Esteve (Sant Martí) que el segle XIV es converteixen en barons. El poble va néixer al voltant de la sagrera de l'església de Santa Coloma de Pujolric, que va passar a anomenar-se Santa Coloma de Vinyoles. El segle XV els barons traslladen la seva residència del castell a la sagrera i un segle després la baronia esdevé comtat del castell de Centelles. El comtat tenia 85 km² i incloïa els termes actuals de Balenyà, Sant Martí de Centelles i Sant Quirze Safaja. El segle XVI, el baró Lluís I va convertir el nucli en una vila emmurallada sota el nom de Santa Coloma de Centelles. El recinte comptava amb tres portals: el de Sant Antoni, el d'Amunt o de Sant Martí i el Nou, l'únic que s'ha conservat. Entre 1688 i 1690 es va produir la revolta dels Barretines que es va iniciar a Centelles pel malestar que hi havia entre els pagesos per una devastadora plaga de llagostes, el perllongat allotjament de tropes i el pagament de censos. El moviment es va escampar pel territori i els pagesos van arribar a assetjar Barcelona. En la Guerra de Successió (1705-1714) Centelles va donar suport a Felip d'Anjou i va

ser assaltada per les tropes austriacistes el 28 de febrer de 1714. Per la seva adhesió, Felip V li va concedir el títol de *Fidelísima Villa de Centellas*, atorgant-li diversos privilegis. Un segle després les tropes franceses que van ocupar la vila durant la Guerra de la Independència (1808-1812) van devastar part del nucli urbà. Ja en el segle XX, tot i continuar essent una vila agrícola, va tenir un gran desenvolupament comercial i industrial, sobretot en els sectors d'alimentació i tèxtil, i també d'estuig per l'impuls que va suposar el pas del ferrocarril pel poble. Els anys de tensió viscuda per la duplicitat de subministraments d'energia elèctrica es van resoldre amb la municipalització del servei i la fundació de l'Electra Municipal el 1926. Després de la Guerra Civil, Centelles no va conèixer una època de prosperitat fins a la dècada dels 60. L'augment de la població, per la natalitat i la immigració; l'expansió i la diversificació de la indústria (tèxtil, filatura, embotits, construcció, adoberies, avicultura...); l'expansió urbanística i la revifalla de la vida cultural van ser alguns trets d'aquest creixement.

Les darreres dècades, Centelles ha viscut importants canvis que s'han traduït en una gran transformació urbanística i un creixement demogràfic que ha portat la vila a superar els 7000 habitants l'any 2016. La diversitat d'equipaments i la vitalitat econòmica, industrial i cultural fan de Centelles una vila preparada per afrontar els reptes del segle XXI.

HISTORIA DEL MUNICIPIO

EN LOS alrededores del municipio se encuentran restos de épocas antiguas como son la tumba del Ollic, dolmen funerario, o varios tramos de la villa romana que iba desde Barcelona a Vic, asimismo también se han encontrado elementos ibéricos.

La primera referencia histórica del topónimo Centelles aparece en 898.

Este nombre fue adoptado por los señores del castillo de San Esteban (San Martín) en el siglo XIV, cuando se convirtieron en barones. El pueblo nació alrededor de la Sagrera de la iglesia de Santa Coloma de Pujolric, que pasó a llamarse Santa Coloma de Vinyoles. Durante el siglo XV los barones trasladaron su residencia del castillo a la Sagrera y un siglo después, la baronía se convirtió en condado del castillo de Centelles. El condado tenía 85 km² e incluía los municipios actuales de Balenyà, Sant Martí de Centelles y Sant Quirze de Safaja. En el siglo XVI, el barón Luis I convirtió el núcleo en una villa amurallada bajo el nombre de Santa Coloma de Centelles. El recinto contaba con tres portales: el de San Antonio, el de Arriba o Iris y el Nuevo, el único que se ha conservado. Entre 1688 y 1690 se produjo la revuelta de los Barretines, iniciándose en Centelles debido al malestar que reinaba entre los agricultores a causa de una devastadora plaga de langostas, el prolongado alojamiento de tropas y el pago de censos. El movimiento se extendió por el territorio y los agricultores llegaron a sitiar Barcelona. En la Guerra de Sucesión (1705-1714) Centelles apoyó

a Felipe de Anjou y el pueblo fue asaltado por las tropas austriacos el 28 de febrero de 1714. Por su adhesión, Felipe V le concedió el título de Fidelísima Villa de Centelles, otorgándole varios privilegios. Un siglo después, las tropas francesas que ocuparon el pueblo durante la Guerra de la Independencia (1808-1812) devastaron parte del núcleo urbano. Ya en el siglo XX, a pesar de seguir siendo una villa agrícola, Centelles tuvo un gran desarrollo comercial e industrial, concretamente en los sectores de alimentación y textil, así como también en el sector de veraneo por el impulso que supuso el paso del ferrocarril por el pueblo. Los años de tensión vivida por la duplicidad de suministros de energía eléctrica se resolvieron con la municipalización del servicio y la fundación de la Electra Municipal en 1926. Tras la Guerra Civil, Centelles no conoció una época de prosperidad hasta la década de los 60. El aumento de la población por la natalidad y la inmigración, la expansión y la diversificación de la industria (textil, hilatura, embutidos, construcción, curtidos, avicultura...), la expansión urbanística y el resurgimiento de la vida cultural fueron algunas de las causas de este crecimiento.

En las últimas décadas, Centelles ha vivido importantes cambios que se han traducido en una gran transformación urbanística y un crecimiento demográfico que ha llevado al pueblo a superar los 7000 habitantes en 2016. La diversidad de equipamientos y la vitalidad económica, industrial y cultural hacen de Centelles un pueblo preparado para afrontar los retos del siglo XXI.

THE HISTORY OF THE VILLAGE

IN THE outskirts of Centelles there are remains of ancient times such as the tomb of the Ollic, funerary dolmen, or several tracks from the Roman way that went from Barcelona to Vic, as well as some Iberian elements.

But the first historical reference of the toponym Centelles was seen in 898.

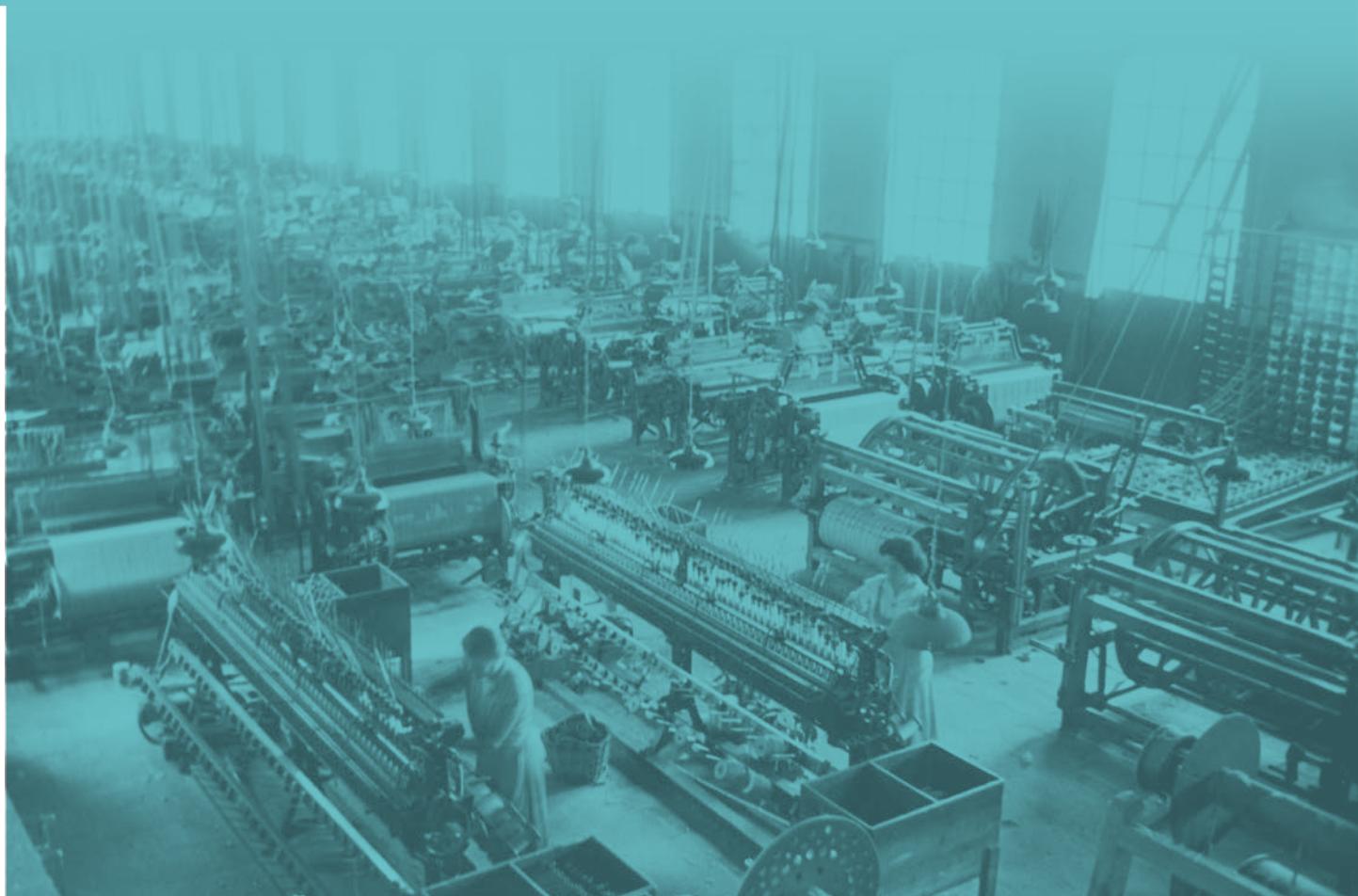
This name was adopted by the lords of the castle of Sant Esteve (Sant Martí) in the XIVth century, when they became barons. The town originated around the Sacred part (Sagrera) of the church of Santa Coloma de Pujolric, which was called Santa Coloma de Vinyoles later on. During the XVth century the barons moved their dwellings from the castle to the Sagrera and a century later, the barony became the county of the castle of Centelles. The county had 85 km² and included the present villages of Balenyà, Sant Martí de Centelles and Sant Quirze de Safaja.

In the XVIth century, Baron Luis I ordered to build a wall around the town centre and this took the name of Santa Coloma de Centelles. There were three gates: the one of San Antoni, the one of Arriba or Iris and the New, the only one that still exists. Between 1688 and 1690 the Barretines revolution took place, beginning in Centelles brought about by the disagreement among the farmers due to a devastating plague of locusts, the prolonged lodging of troops and the payment of taxes (census). The movement spread throughout the territory and farmers came to besiege Barcelona.

In the War of Succession (1705-1714) Centelles supported Felipe de Anjou and the town was assaulted by the Austracist troops on February 28, 1714. Felipe V awarded the village with the title of Fidelísima Villa de Centellas, granting it several privileges, due to its loyalty. A century later, the French tropos, which occupied the town during the War of Independence (1808-1812), devastated part of the town centre. Yet in the XXth century, despite being an agricultural village, Centelles had a great commercial and industrial development, especially in the food and textile sectors, as well as in the summer sector due to the fact that the railroad came by and Centelles became a summer resort. The years of tension experienced by the duplication of electric power supplies were solved when the village took over the service and founded the Municipal Electra in 1926. After the Civil War, Centelles did not know a period of prosperity until the 60's. The growth by birth and immigration of the population, the expansion and diversification of industry (textile, delicatessen, construction, leather,...), the urban expansion and the resurgence of cultural life were some of the causes of this growth.

In the last decades, Centelles has undergone important changes which have resulted in a great urban transformation and demographic growth leading the village to surpass 7000 inhabitants in 2016. The diversity of equipment and the economic, industrial and cultural vitality make Centelles be prepared to face the challenges of the 21st century.

HISTÒRIA DE LA INDÚSTRIA

LA HISTÒRIA industrial de Centelles està clarament lligada al tèxtil sense oblidar l'origen rural. A més, la història econòmica del poble està marcada per les crisis que hi ha hagut, però és interessant la recuperació econòmica, que sempre ens ha donat un avantatge amb els pobles del voltant, per la ràpida recuperació i els resultats obtinguts.

Per entendre l'evolució industrial és interessant llegir el llibre d'Antoni Pladevall: Centelles. Aproximació a la seva història, ja que explica anècdotes vinculades a la industrialització. L'any 1515 Centelles tenia trenta-quatre famílies i l'any 1533 ja n'hi havia registrades seixanta-vuit. D'aquestes seixanta-vuit, una trentena, com a mínim, es dedicaven a l'ofici tèxtil. Les altres, tenien oficis (ferrers, sastres, hostalers, barbers, metges, etc.) i eren necessaris per al servei de les prop de quatre-centes persones que devien viure a la vila i de les cent divuit masies que tenia la baronia. Tot i la manca de censos, l'any 1600 la vila tenia cent trenta famílies. Aquesta evolució demogràfica del segle XVI mostra la vitalitat del municipi. L'ofici predominant era el de paraire i teixidor de llana i lli.

A finals del segle XVII hi va haver la revolta dels barretines i el segle XVIII la Guerra de Successió, tot i que en aquest segle XVIII es van viure uns moments d'eufòria demogràfica i econòmica que van fer que Centelles, a la comarca, fos més important que Manlleu o Torelló. Durant la primera meitat del segle XIX Centelles va sofrir un replegament important fruit de les noves fonts d'energia mecànica, la manca de rius i de vapor i la introducció de productes com el cotó. A partir del 1845 es van posar les bases de la recuperació, però no fou una realitat fins després de l'arribada del tren (el 1875) i amb la creació de les primeres grans empreses, l'Estabanell el 1883 i la pelleria de Vicenç Batlle el 1890.

El ferrocarril va obrir la vila a la industrialització i a l'estiueig. En aquest context de finals de segle i principis del segle XX s'ha de tenir en compte la manca d'energia elèctrica suficient i que va ser l'origen de l'empresa elèctrica municipal actual. Els anys 80 i 90 van estar marcats per una forta crisi econòmica i el tancament d'empreses. A partir de l'any 1995 la situació es va recuperar amb noves indústries que van diversificar el teixit industrial i la creació de nous serveis. És important destacar les indústries del metall, de l'alimentació i de les llars de foc.

HISTÒRIA DE LA INDÚSTRIA

LA HISTÒRIA industrial de Centelles está claramente relacionada con el área textil sin olvidar su origen rural. Además, la historia económica del pueblo está marcada por las crisis que ha habido, pero es interesante su rápida recuperación económica y los buenos resultados obtenidos, razones por las que estamos en ventaja frente a los pueblos del alrededor.

Para entender la evolución industrial es interesante leer el libro de Antoni Pladevall: *Centelles. Aproximació a la seva Història*, ya que cuenta anécdotas vinculadas a la industrialización. En el año 1515, Centelles tenía treinta y cuatro familias y en el año 1533 ya había registradas sesenta y ocho. De estas sesenta y ocho, una treintena, como mínimo, se dedicaban al oficio textil. Las demás tenían oficios varios (herreros, sastres, hosteleros, barberos, médicos, etc.) y eran necesarios para el servicio de las casi cuatrocientas personas que vivían en el pueblo además de las ciento dieciocho masías que constituían la baronía. A pesar de la falta de censos, en 1600, el pueblo contaba con ciento treinta familias. Esta evolución demográfica del siglo XVI muestra la vitalidad del municipio. El oficio predominante era el de curtidor y tejedor de lana y lino.

La revuelta de los Barretines llegó a finales del siglo XVII y en el siglo XVIII la Guerra de Sucesión, aunque en este último se vivieron momentos de euforia demográfica y económica haciendo que Centelles fuera más importante que Manlleu o Torelló. Durante la primera mitad del siglo XIX, Centelles sufrió un repliegue importante, fruto de las nuevas fuentes de energía mecánica, la falta de agua o de vapor y la introducción de productos como el algodón. A partir de 1845 se establecieron las bases de la recuperación, pero no se hizo realidad hasta después de la llegada del tren (en 1875) y de la aparición de las primeras grandes empresas, Estabanej en 1883 y Curtidos Vicente Batlle en 1890.

El ferrocarril abrió la villa a la industrialización y al veraneo. En este contexto de finales de siglo y principios del siglo XX se debe tener en cuenta la falta de energía eléctrica suficiente, situación que propició el origen de la empresa eléctrica municipal actual. Los años 80 y 90 estuvieron marcados por una fuerte crisis económica y el cierre de empresas. A partir del año 1995 la situación se recuperó con nuevas industrias que diversificaron el tejido industrial y la creación de nuevos servicios. Es importante destacar las industrias del metal, de la alimentación y de las chimeneas.

THE HISTORY OF THE INDUSTRY

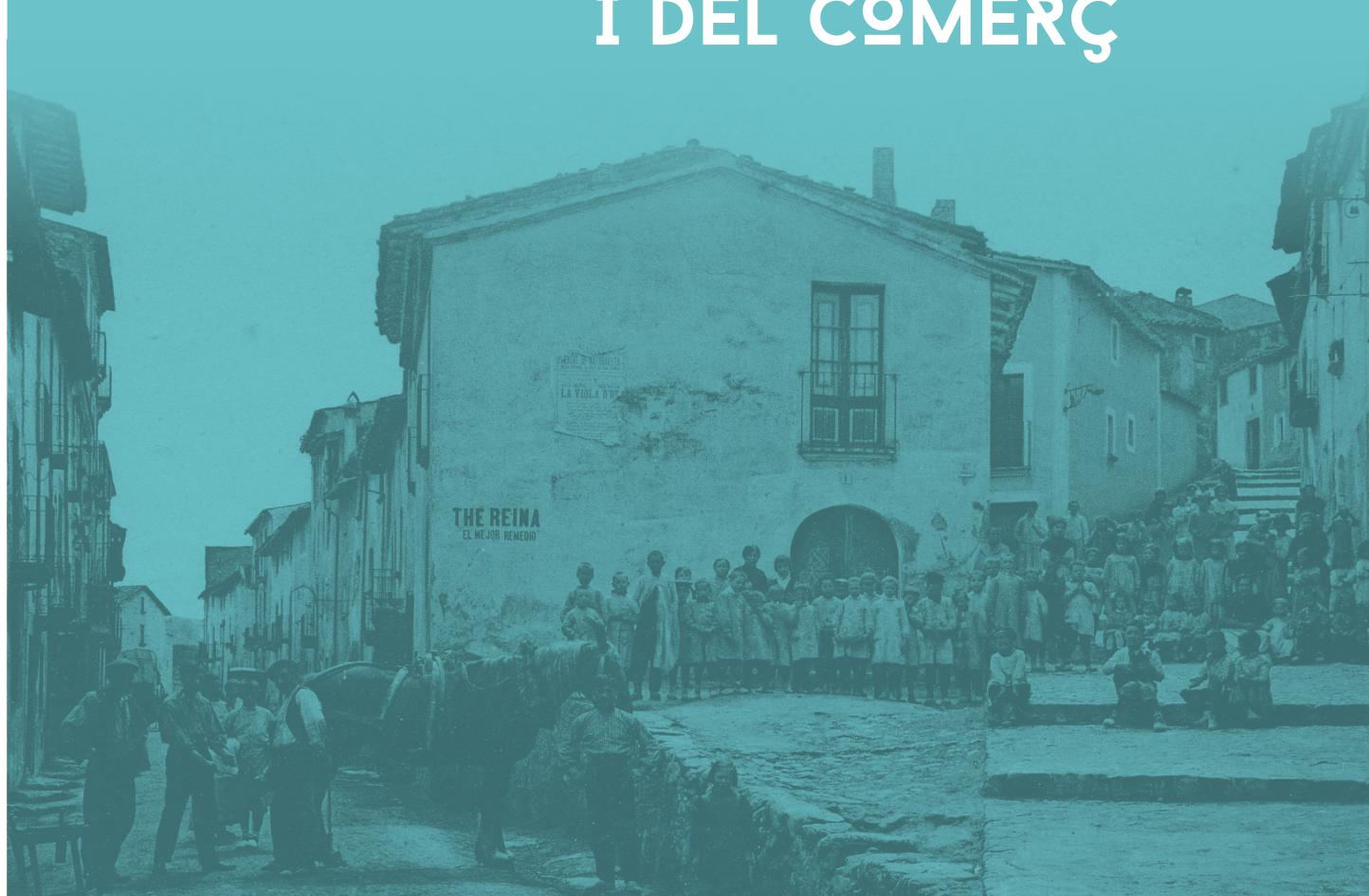
THE INDUSTRIAL history of Centelles is clearly related to the textile area without forgetting its rural origins. In addition, the economic history of the town is marked by the crises that have occurred, but it is interesting its quick economic recovery and the good results obtained, reasons why Centelles is ahead the villages around.

In order to understand the industrial evolution, it is recommendable to read the book by Antoni Pladevall: Centelles, Aproximació a la seva Història, since it tells anecdotes related to the industrialization. In 1515, Centelles had thirty-four families and by the year 1533 sixty-eight had already been registered. Out of these sixty-eight, at least thirty were engaged to the textile business. The others had various jobs (blacksmiths, tailors, innkeepers, barbers, doctors, etc.) as these were needed by the almost four hundred people who lived in the village besides the one hundred and eighteen farms that constituted the barony. Despite the lack of census, in 1600, the town had one hundred and thirty families. This demographic evolution of the XVIth century shows the vitality of the municipality. The most popular jobs were leather workers, tanners and wool or linen weavers.

The revolution of the Barretines came at the end of the seventeenth century and in the eighteenth century the War of Succession, although in the latter there were moments of economic and demographic euphoria turning Centelles into a more important village than Manlleu or Torelló. During the first half of the XIXth century, Centelles suffered a significant decrease in population, caused by new sources of mechanical energy, lack of water or steam and the introduction of products such as cotton. In 1845, the foundations for recovery were established, but they did not materialize until after the arrival of the train (in 1875) and the rising of the first large enterprises, Estabanel in 1883 and Curtidos Vicente Batlle in 1890.

The railway opened the village to industrialization and summer visitors. In this context, at the end of the century and the beginning of the XXth century one must take into account the lack of sufficient electric power, which brought about the origin of the current municipal electricity company. The 1980s and 1990s were marked by a strong economic crisis and the closure of companies. In 1995, the situation recovered with new industries that diversified the factories and the creation of new services. It is important to highlight the industries of metal, food and fireplaces.

HISTÒRIA DEL MERCAT I DEL COMERÇ

CENTELLES, AL llarg de la història, ha estat vinculada al comerç, al mercat i a les fires. La vila ha tingut mercat i fires documentades des dels segles XV i XVI. El mercat, durant els tres darrers segles, es fa el diumenge, si bé antigament s'havia fet entre setmana. Les fires inicialment eren el 25-26 de novembre (Santa Caterina) i el 2 de febrer (la Candelera) i eren de roba i de bestiar. El segle XIX per desestacionalitzar les fires se'n va crear una el mes de juny per facilitar la comercialització de productes d'estiu.

A principis del segle XXI s'ha definit el calendari de fires per promoure els productes locals com la tòfona, els embotits o els dolços. Les fires són un complement al mercat setmanal i es fan durant

l'any: el Mercat màgic (gener-febrer), la Fira de la ratafia (juny), el Mercat anticrisi (novembre) o la Fira de la tòfona (desembre). El Mercat de la tòfona es va iniciar a Centelles els anys 20 del segle passat i per la qualitat de les tòfones que es trobaven al poble va ser un dels més importants del segle XX. Les transaccions es feien de forma mig secreta aprofitant el mercat del diumenge. Al llarg dels últims segles trobem referències de botigues d'alimentació i de serveis que demostren la vinculació al comerç. Actualment hi ha més de 200 comerços i serveis. S'han creat nous establiments tot i que moltes botigues tenen una història familiar que perdura amb el temps. Trobem establiments amb més de 50 anys d'història i comerços amb més de 100 anys com Casa Esteve, Can Guixa, Fusteria Costa i l'Estanc.

HISTORIA DEL MERCADO Y EL COMERCIO

CENTELLES, A lo largo de la historia, ha sido un pueblo vinculado al comercio, al mercado y a las ferias. La villa ha tenido mercado y ferias documentadas desde los siglos XV y XVI. El mercado, a lo largo de los tres últimos siglos, tiene lugar en domingo, si bien antiguamente se había hecho entre semana. Las ferias inicialmente eran el 25-26 de noviembre (Santa Catalina) y el 2 de febrero (la Candelaria) de ropa y ganado, respectivamente. Durante el siglo XIX se creó una feria en junio para facilitar la comercialización de los productos de verano.

A principios del siglo XXI se estableció el calendario de ferias para promover los productos locales como la trufa, los embutidos o los dulces. Las ferias son un complemento al mercado semanal y se celebran durante todo el año: el Mercado Mágico (enero-febrero), la Feria de la Ratafía

(junio), el Mercado Anticrisis (noviembre) o la Feria de la Trufa (diciembre). El Mercado de la Trufa se inició en Centelles durante los años 20 del siglo pasado y por la calidad de las trufas que se encontraban en el pueblo se convirtió en uno de los mercados más importantes del siglo XX. Las transacciones se hacían de forma casi secreta aprovechando el mercado del domingo.

A lo largo de los últimos siglos encontramos referencias de tiendas de comestibles y de otros servicios que demuestran la vinculación del pueblo al comercio. Actualmente tenemos más de 200 comercios y servicios. Se han creado nuevos establecimientos aunque muchas tiendas tienen un historial familiar que perdura con el tiempo. Encontramos establecimientos con más de 50 años de historia y comercios con más de 100 años como Casa Esteban, Can Guixa, Carpintería Costa y el Estanco.

THE HISTORY OF THE MARKET AND TRADE

CENTELLES, THROUGHOUT history, has been a village linked to trade, the market and fairs. The town has owned documented markets and fairs since the XVth and XVIth centuries. The market, over the last three centuries, still takes place on Sunday, although it was formerly held during the week. The fairs initially were 25th-26th November (Santa Catalina) and February 2nd (La Candelaria) clothing and cattle, respectively. During the XIXth century a fair was created in June to facilitate the promotion of summer products.

At the beginning of the XXIst century, the calendar of fairs was established to promote local products such as truffles, pork products, delicatessen and sweets. Fairs are a complement to the weekly market and are held throughout the year: the Magic Market (January-February),

the Ratafia Fair (June), the Flea Market (November) or the Truffle Fair (December). The Truffle Market began in Centelles in the 20s last century and because of the quality of the truffles, the village became one of the most important markets of the XXth century. Transactions were almost secretly taking place on Sunday market.

Over the last centuries we have found references to grocery stores and other services that prove the connection of the people to commerce. We currently have more than 200 shops and services. New shops have been opened whereas many stores have a family history that persists over time. We find business with more than 50 years of history and shops with more than 100 years as Casa Esteban, Can Guixa, Costa Carpenters and the Estanc (the first tobacconist).

PATRIMONI PATRIMONIO HERITAGE

Patrimoni natural

Patrimonio natural / Natural heritage

Patrimoni arquitectònic

Patrimonio arquitectónico / Architectual heritage

Centellençs il·lustres

Ilustres Centellençs / Celebrities from Centelles

Patrimoni cultural

Patrimonio cultural / Cultural heritage

PATRIMONI NATURAL

EL MUNICIPI de Centelles està situat al sud de la comarca i té una clara influència mediterrània. La inversió tèrmica que afecta la plana de Vic s'escapa en aquest indret que està format per alzinars, rocams i cingleres i espais agrícoles amb un alt valor ambiental. El fort creixement de la població ha fet minvar la superfície agrícola i la fauna i flora i

s'ha fet necessària la seva protecció. Sauva Negra és una fageda de singular bellesa, protegida dins del Pla d'Espaces d'Interès Natural. És un espai natural protegit (67,35 ha) molt desconegut i que atresora boscos de faigs, rouras, blades, aurons, moixeres i avellaners. En conjunt, el patrimoni natural es pot descobrir a través de les rutes que s'expliquen en aquesta guia.

PATRIMONIO NATURAL

EL MUNICIPIO de Centelles está situado al sur de la comarca y tiene una clara influencia mediterránea. La inversión térmica que afecta a la Plana de Vic eluye de este lugar que está formado por encinares, roquedos y barrancos, además de espacios agrícolas con valor ambiental importante. El fuerte crecimiento de la población ha hecho disminuir la superficie agrícola, la fauna y flora por lo que

ha sido necesario pensar en su protección. Sauva Negra es un hayedo de singular belleza, un espacio natural protegido (67,35 ha) por el Pla d'Espais d'Interès Natural, muy desconocido y que atesora bosques de hayas, robles, arces, arces, serbales y avellanos. En conjunto, el patrimonio natural se puede descubrir a través de las rutas que se explican en esta guía.

NATURAL HERITAGE

CENTELLES IS located in the south of the county and has a clear Mediterranean influence. The thermal inversion that affects the Plana de Vic eludes this place that is formed by oak trees, rocky hills and cliffs, as well as agricultural territories with important environmental value. The strong growth of the population has diminished the agricultural area,

the fauna and flora and that is why it has been necessary to think about their protection. Sauva Negra is a beautiful beech forest, a protected natural area (67.35 ha), under the Pla d'Espais d'Interès Natural, which is little known and is formed by forests of beeches, oaks, maples and hazel trees. Thus, the natural heritage can be discovered through the routes explained in this guide.

PATRIMONI ARQUITECTÒNIC

LA TORRE-PORTAL de la casa de la vila és un dels elements més emblemàtics de Centelles per dos motius: perquè constitueix una mostra de l'arquitectura urbana defensiva de mitjan segle XVI (és l'únic vestigi que resta dempeus de l'antic cercle de murs i torres que envoltaven el nucli de la vila) i perquè en la seva sala noble s'hi va reunir, fins a mitjan segle XIX, el consell municipal, activitat que es va reprendre el 1928, després de la restauració del portal.

Aquest portal, però, va estar a punt de desaparèixer quan, el mes de juny de 1917, alguns veïns van considerar incòmode el trànsit de carros i vianants a través de l'únic pas que hi havia, i van començar a desmuntar alguns carreus dels brancals i part del paredat. Davant l'intent d'enderroc, la Diputació de Barcelona hi va intervenir per primer cop. Jeroni Martorell, arquitecte director des de 1915 del novell Servei de Catalogació i Conservació de Monuments, va redactar el mateix any 1917 un projecte per donar solució a la reivindicació dels veïns i, alhora, restaurar el portal. Es van obrir dos nous portals per a vianants, un a cada costat de l'antic, i es va

recuperar la imatge que havia tingut la torre en el seu origen, tot desmuntant la teulada i deixant lliures els merlets.

Cap a 1921 es van enllestar la reforma de la façana de la casa (amb la transformació de les dues portes en finestres) i la neteja de la façana de la torre. Entre 1927 i 1928, un cop cedit l'ús de la casa a l'Ajuntament, la Diputació va fer obres per convertir el conjunt en casa de la vila.

Gairebé setanta anys després de la primera restauració, va caldre novament fer obres al conjunt a causa de l'enveliment lògic dels edificis. La nova intervenció, realitzada entre 1987 i 1988 i dirigida per l'arquitecte Antoni González, cap del Servei de Catalogació i Conservació de Monuments des de 1981, va consistir fonamentalment en la reparació, la neteja i, en alguns casos, la restauració dels elements constructius, ornamentals i de mobiliari d'aquella primera restauració dirigida per Martorell. Es van substituir els arrebossats i estucs de la torre a causa del mal estat en què es trobaven i es va aprofitar l'oportunitat per arrebosar i estucar la façana de la casa, on s'hi va esgrafiatar el rètol «Casa de la Vila».

PATRIMONIO ARQUITECTÓNICO

LA TORRE-PORTAL de la Casa de la Villa es uno de los elementos más emblemáticos de Centelles por dos motivos: constituye una muestra de la arquitectura urbana defensiva de mediados del siglo XVI (es el único vestigio que queda en pie del antiguo círculo de muros y torres que rodeaban el núcleo del pueblo) y porque en su sala noble se reunió, hasta mediados del siglo XIX, el consejo municipal, actividad que se reanudó en 1928, después de la restauración del portal.

Este portal, sin embargo, estuvo a punto de desaparecer cuando, en junio de 1917, algunos vecinos consideraron incómodo el tránsito de carros y peatones a través del único espacio que había, y empezaron a desmontar algunas piezas de los laterales y parte del tabicado. Ante el intento de derribo, la Diputación de Barcelona intervino por primera vez, Jeroni Martorell, arquitecto director desde 1915 del novel Servicio de Catalogación y Conservación de Monumentos, redactó el mismo año de 1917 un proyecto para dar solución a la reivindicación de los vecinos y, a la vez, restaurar el portal. Se abrieron dos nuevos portales para peatones, uno a cada lado del antiguo, y se recuperó la imagen que había tenido la torre en su

origen, desmontando el tejado y dejando libres las almenas.

Hacia 1921, se terminaron las reformas de la fachada de la casa (con la transformación de las dos puertas en ventanas) y la limpieza de la fachada de la torre. Entre 1927 y 1928, una vez cedido el uso de la casa en el Ayuntamiento, la Diputación hizo obras para convertir el conjunto en Casa de la Villa.

Casi setenta años después de la primera restauración, de nuevo, tuvieron que hacerse obras en el conjunto debido al envejecimiento de los edificios por el paso del tiempo. La nueva intervención, realizada entre 1987 y 1988 y dirigida por el arquitecto Antoni González, jefe del Servicio de Catalogación y Conservación de Monumentos desde 1981, consistió fundamentalmente en la reparación, la limpieza y, en algunos casos, la restauración de los elementos constructivos, ornamentales y de mobiliario de aquella primera restauración dirigida por Martorell. Se sustituyeron los rebozados y estucos de la torre debido al mal estado en que se encontraban y se aprovechó la ocasión para rebozar y estucar la fachada de la casa, donde se grabó el rótulo «Casa de la Villa».

ARCHITECTURAL HERITAGE

THE GATE of the Town Hall is one of the most emblematic elements in Centelles for two reasons: it is an example of defensive urban architecture from the sixteenth century (it is the only vestige that remains from the wall and towers which once surrounded the town centre) and because in its noble hall, until the nineteenth century, the town council meetings were held, activity that resumed in 1928, after the restoration of the gate.

This gate, however, was about to disappear when, in June 1917, some neighbours considered the traffic of cars and pedestrians uncomfortable through the only spot there was, and began to dismantle some of the sides and part of its partition. Before the attempt of demolition, the Diputación of Barcelona intervened for the first time. Jeroni Martorell, architect director from 1915 of the novel Service of Cataloguing and Conservation of Monuments, wrote the same year a project about solving the reclamation of the neighbours and, at the same time, restoring the gate. Two new gates were opened for pedestrians, one on each side of the old one, and the image that the tower had had in its origin was

recovered, disassembling the roof and taking the slits off.

Towards 1921, the work of the facade of the house (with the transformation of two doors into windows) and the cleaning of the facade of the tower were completed. Between 1927 and 1928, the use of the house was changed for the one in the Town Hall, the Diputación turned the whole into the House of the Villa.

Almost seventy years after the first restoration, again, work had to be done on the whole due to the aging of the buildings over time. The new intervention, carried out between 1987 and 1988 and directed by the architect Antoni González, head of the Service of Cataloguing and Conservation of Monuments since 1981, consisted essentially in the repair, cleaning and, in some case, restoration of the constructive elements, ornaments and furniture of that first restoration directed by Martorell. They replaced the plasters and stuccos of the tower due to the poor state they were in and took advantage of the occasion to batter and coat the facade of the house, where the label "Casa de la Villa" was engraved.

CENTELLENC IL·LUSTRES

Cal destacar dos centellens de prestigi:

ILDEFONS CERDÀ i Sunyer (Centelles 1815 - Caldas de Besaya, Cantàbria, 1876), fill il·lustre de la vila: enginyer, urbanista, jurista, economista i polític, autor de la “Teoría general de la urbanización”, obra pionera de l'especialitat; considerat un dels fundadors de l'urbanisme modern. El seu projecte més important va ser la reforma urbanística de la Barcelona del segle XIX, coneguda com el Pla Cerdà, i que va crear l'actual barri de l'Eixample.

PERE BARNILS i Giol (Centelles 1882 - Barcelona 1933) fou un important filòleg i fonetista. El 1917 va organitzar el Laboratori de Fonètica de l'Institut d'Estudis Catalans i el 1918 fou nomenat director de l'Escola Municipal de Sordmuts (1918-1930) on va aplicar els nous mètodes d'experimentació fonètica.

CENTELLENCES ILÚSTRES

Cabe destacar dos personas de prestigio de Centelles:

ILDEFONS CERDÀ (Centelles 1815 - Caldas de Besaya, Cantabria, 1876) hijo ilustre de la villa: ingeniero, urbanista, jurista, economista y político, autor de la “Teoría general de la Urbanización”, obra pionera de la especialidad, considerado uno de los fundadores del urbanismo moderno. Su proyecto más importante fue la reforma urbanística de la Barcelona del siglo XIX, conocida como el Plan Cerdà y que creó el actual barrio del Eixample.

PERE BARNILS y Giol (Centelles 1882 - Barcelona 1933) fue un importante filólogo y fonetista. En 1917 organizó el Laboratorio de Fonética del Instituto de Estudios Catalanes y en 1918 fue nombrado director de la Escuela Municipal de Sordomudos (1918 a 1930) donde aplicó los nuevos métodos de experimentación fonética.

CELEBRITIES FROM CENTELLES

Two people from Centelles stand out

ILDEFONS CERDÀ (Centelles 1815 - Caldas de Besaya, Cantabria, 1876) highlighted son of the town: an engineer, a urbanist, a juror, an economist and a politician, the author of the "General Theory of Urbanization", a pioneering work of the specialty, considered one of the founders of modern urbanism. His most important project was the urbanistic plan of Barcelona in the nineteenth century, known as the Pla Cerdà and which created the current neighborhood of the Eixample.

PERE BARNILS and Giol (Centelles 1882 - Barcelona 1933) was an important philologist and phonetist. In 1917 he organized the Laboratory of Phonetics of the Institute of Catalan Studies and in 1918 he was appointed director of the Municipal School of Sordomudos (1918 to 1930) where he applied the new methods of phonetic experimentation.

PATRIMONI CULTURAL

CENTELLES CONSERVA, gestiona i difon un patrimoni cultural ric i divers que inclou elements immobles, mobles, documentals i immaterials de caràcter històric, artístic i tradicional que han conformat la seva identitat al llarg del temps.

Destaquen els edificis i conjunts arquitectònics que ens parlen del passat de Centelles com a centre administratiu de la baronia o com a vila d'estueig. També compta amb el Centre d'art el Marçó Vell que acull la col·lecció paleontològica d'Eduard Grimalt, les obres guanyadores del concurs de pintura Premi Centelles i exposicions temporals. Recentment s'ha posat en funcionament la plataforma de consulta digital

de la documentació relacionada amb la figura d'Ilddefons Cerdà Sunyer a www.espaicerda.cat. I en el calendari anual de festes destaquen la Festa del Pi, declarada Festa Patrimonial d'Interès Nacional, i el Cau de bruixes, que rememora la tradició oral per la qual les dones nascudes a Centelles són bruixes. Sense oblidar les iniciatives particulars.

Si voleu conèixer més detalls del patrimoni cultural de Centelles podeu visitar la Casa de Cultura, la biblioteca La Cooperativa, l'Arxiu Municipal, consultar el mapa del patrimoni cultural del municipi a la pàgina web de l'Ajuntament o ho podeu descobrir a través de les rutes que us expliquem a continuació.

PATRIMONIO CULTURAL

CENTELLES CONSERVA, gestiona y difunde un patrimonio cultural rico y diverso que incluye inmuebles, muebles, documentales y elementos inmateriales de carácter histórico, artístico y tradicional que han conformado su identidad a lo largo del tiempo.

Destacan los edificios y conjuntos arquitectónicos que nos hablan del pasado de Centelles como centro administrativo de la baronía o como villa de veraneo. También cuenta con el Centro de Arte, el Marçó Vell, que acoge la colección paleontológica de Eduard Grimalt, las obras ganadoras del concurso de pintura Premio Centelles y exposiciones temporales. Recientemente se ha puesto en funcionamiento

la plataforma de consulta digital de la documentación relacionada con la figura de Ildefons Cerdà Sunyer a través de www.espaicerda.cat. Y en el calendario anual de fiestas destacan la Fiesta del Pi, declarada Fiesta Patrimonial de Interés Nacional, y el Cau de Brujas, que rememora la tradición oral por la que las mujeres nacidas en Centelles son brujas; sin olvidar las iniciativas particulares.

Si desea conocer más detalles del patrimonio cultural de Centelles, puede visitar la Casa de Cultura, la biblioteca La Cooperativa, el Archivo Municipal, consultar el mapa del patrimonio cultural del municipio en la página web del Ayuntamiento o lo puede descubrir a través de las rutas que se explican a continuación.

CULTURAL HERITAGE

CENTELLES PRESERVES, manages and disseminates a rich and diverse cultural heritage that includes real estate, furniture, documents and immaterial elements of historical, artistic and traditional character that have shaped its identity over time.

Of particular note are the buildings and architectural sets that tell us about the past of Centelles as the administrative headquarters of the barony or Centelles, itself, as a summer resort. It also has the Art Center, Marçó Vell, which houses the paleontological collection of Eduard Grimalt, the winning masterpieces of the Centelles Prize painting competition and temporary exhibits. Recently the digital consultation platform of the documents related to Ildefons Cerdà Sunyer

has been launched through www.espaicerda.cat. And in the annual calendar of celebrations they emphasize the Festival of the Pine tree, declared Heritage Patrimony of National Interest, and the Cau de Bruixes, reminding us of the oral tradition by which the women born in Centelles are witches. Private initiatives should be also taken into account.

If you want to know more details about the cultural heritage of Centelles, you can visit the Cultural Centre, the library The Cooperativa, the Town Headquarters, or you can look up in the map of the cultural heritage of the municipality on the website of the Town Council as well as discover it through the routes which are mentioned below.

PRODUCTES
PRODUCTOS
PRODUCTS

PRODUCTES DE CENTELLES

CENTELLES SEMPRE s'ha caracteritzat per tenir productes propis. Molts d'ells han estat ben valorats, especialment en l'àmbit industrial. Hi ha pocs productes que es comercialitzin amb la marca de Centelles i els que hi ha majoritàriament han estat per iniciatives privades i vinculats a la Festa del Pi. En són exemple elements de ceràmica, puzzles, samarretes, licors o les colomes de Centelles.

Amb el temps, productes que es realitzaven pels recursos de l'època han quedat com a locals. L'exemple més clar és el de la samfaina, que és la mostra que antigament per menjar s'utilitzava tot el que es podia dels animals com en aquest

cas usant la sang, el cor i la perdiu del xai. Cada persona o establiment té la seva manera de fer-la.

La tòfona ha passat a ser un producte propi pel fet que la tòfona negra que es troba al nostre entorn està molt valorada per cuinar. Se n'està recuperant la comercialització i tant es pot trobar fresca com en productes elaborats com xocolata, embotit o formatge. La posada en valor del patrimoni i la consolidació de festes com el Cau de bruixes potencien la creació de nous productes. Podem trobar ratafia embruixada, cartes del tarot, crostons de bruixes, el portal de xocolata o samarretes de Centelles.

PRODUCTOS DE CENTELLES

CENTELLES SIEMPRE se ha caracterizado por tener productos propios. Muchos de ellos han sido bien valorados, especialmente en el ámbito industrial. Hay pocos productos que se comercialicen con la marca de Centelles y los que hay, mayoritariamente han sido por iniciativas privadas y vinculados a la Fiesta del Pi. Son ejemplo de éstos: elementos de cerámica, puzzles, camisetas, licores o las palomas de Centelles en honor a Santa Coloma.

Con el tiempo, productos que se realizaban con los recursos de la época han quedado como locales. El ejemplo más claro es la de ‘samfaina’ (ejemplo de receta que se cocinaba con todo lo que se podía de los animales tales como la

sangre, el corazón y el bazo del cordero). Cada persona o establecimiento tiene su manera de prepararla.

La trufa ha pasado a ser un producto propio por el hecho de que la trufa negra de nuestro entorno está muy valorada para cocinar. Se está recuperando su comercialización y se puede encontrar fresca o en productos elaborados tales como chocolate, embutido o queso. La puesta en valor del patrimonio y la consolidación de fiestas como el Cau de Brujas potencian la creación de nuevos productos. Podemos encontrar ratafía embrujada, cartas del tarot, picatostes de brujas, el portal de chocolate o camisetas de Centelles, entre otros.

PRODUCTS FROM CENTELLES

CENTELLES HAS always been characterized by its own products. Many of them have been highly valued, especially in the industrial area. There are few products that are labelled under the brand of Centelles and those mostly have been made by private local business and linked to the Festivity of the Pine tree. Examples of these are: ceramic elements, puzzles, T-shirts, liquors or the dove-shaped biscuits of Centelles in honor to Santa Coloma.

Over time, products made with the resources of the time have remained as local. The clearest example is that of 'samfaina' (example of a recipe that was cooked with any part from animals such

as the blood, heart and spleen of the lamb). Each person or establishment has their own way to prepare it.

The truffle has become a product of its own, due to the fact that the black truffle of our land is highly valued for cooking. It is recovering its commercialization and can be found fresh or in elaborated products such as chocolate, sausage or cheese. The enhancement of heritage and the consolidation of festivals such as the Cau de Bruixes promote the creation of new products. We can find haunted ratafia, tarot cards, witches' crockery, chocolate gates or Centelles t-shirts, among others.

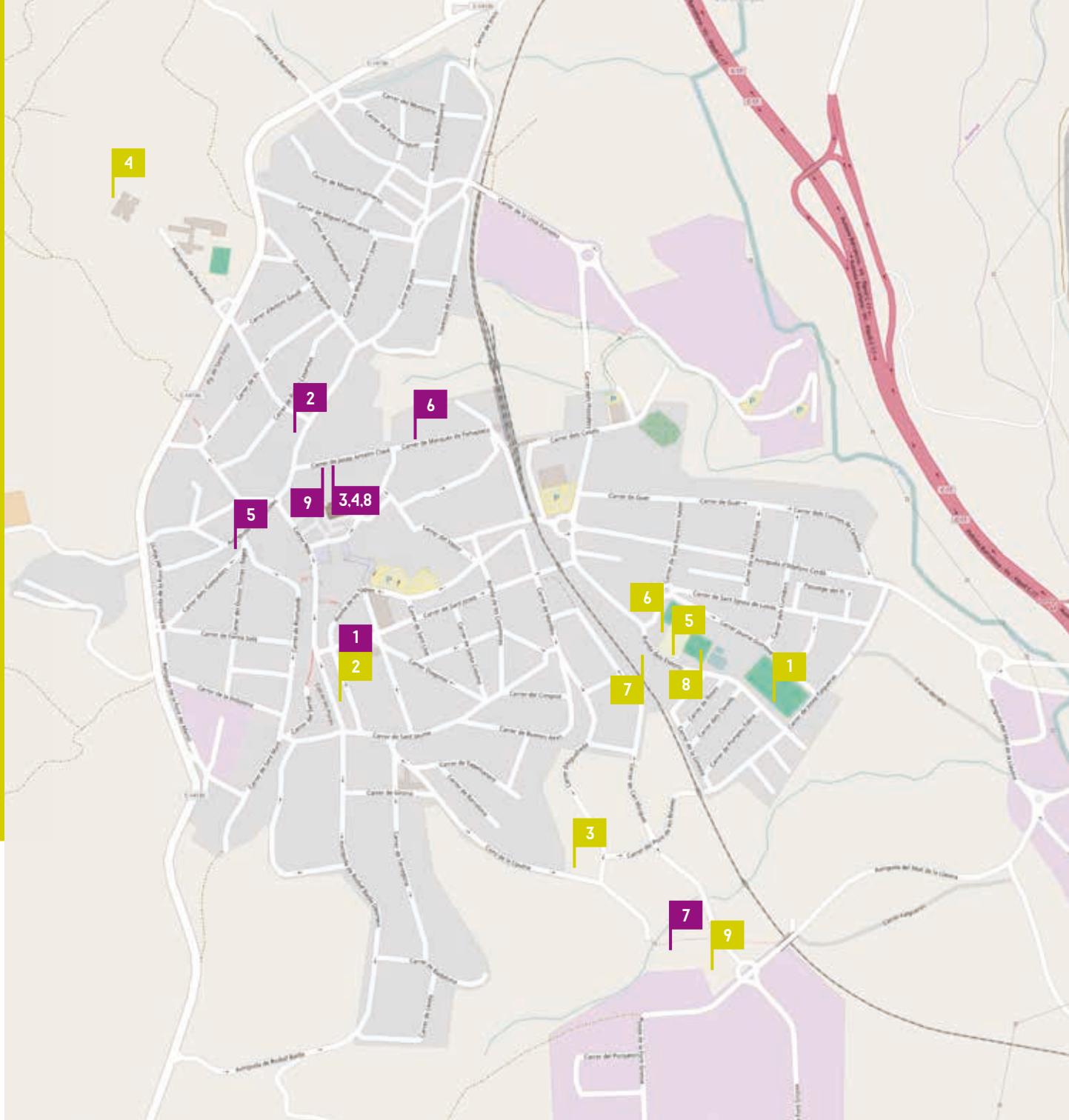
INSTAL·LACIÓNS

INSTALACIONES

FACILITIES

ESPORTIVES DEPORTIVAS SPORT

- 1** Camp de futbol de gespa artificial
Campo de fútbol de hierba artificial
Football pitch (artificial lawn)
- 2** Club d'escacs i billar
Club de ajedrez y billar
Chess and Pool club
- 3** Piscina municipal coberta
Piscina municipal cubierta
Indoor swimming pool
- 4** Pista poliesportiva de l'escola Ildefons Cerdà
Pista polideportiva de la escuela I.C.
Sports court in Ildefons Cerdà school
- 5** Pista poliesportiva del pavelló gran
Pista polideportiva del pabellón grande
Sports court in the Main sports pavillion
- 6** Pista poliesportiva del pavelló petit
Pista polideportiva del pabellón pequeño
Sports court in the small sports pavillion
- 7** Pistes de petanca
Pistas de petanca / Petanque facilities
- 8** Pistes de tennis
Pistas de tenis / Tennis courts
- 9** Skate park

CULTURALS CULTURALES CULTURAL

- 1** Biblioteca la Cooperativa (*)
*Biblioteca la Cooperativa **
*Library la Cooperativa **
- 2** Casa de Cultura
Casa de Cultura / Cultural Centre
- 3** Casal Francesc Macià
- 4** Escola de Música
Escuela de Música / Music School
- 5** Centre d'Art el Marçó vell (*)
*Centre d'Art el Marçó Vell **
*Art Centre Marçó Vell **
- 6** Centre Parroquial
Centro Parroquial / Civic Centre
- 7** Espai la riera Blanca
Espacio la Riera Blanca
Riera Blanca Spot
- 8** Sala de Vidre
Sala del Vidrio / Room of Vidre
- 9** Societat Coral La Violeta
Sociedad Coral La Violeta
Choir Association La Violeta

* Sales d'exposicions / Exhibition sites

ROUTES RUTAS ROUTES

totes les rutes al teu dispositiu
todas las rutas en tu dispositivo
all routes in your device

Ruta vila comtal

Ruta villa condal / Route of the County Village

Vila modernista i d'estiueig

Villa modernista y de veraneo / Modernist town and Summer resort

Ruta del camí de la Costa i el Cerdà

Ruta del camino de la Costa y el Cerdà / Route of la Costa and el Cerdà

Ruta dels molins

Ruta de los molinos / The Route of the Mills

Ruta del camí fluvial

Ruta del camino fluvial / Route of the Riverside

Ruta terra de bruixes

Ruta tierra de brujas / The Route of the Witches

Ruta dels rellotges de sol

Ruta de los relojes de sol / The Route of The Sun Clocks

Ruta de la baronia

Ruta de la baronía / The Route of the Barony

Passejada poètica a través de Josep Esteve

Paseo poético a través de Josep Esteve / Poetic walk through Josep Esteve

 Desnivell acumulat pujant
Desnivel acumulado subiendo
Elevation gain uphill

 Altitud màxima
Altitud máxima
Elevation max.

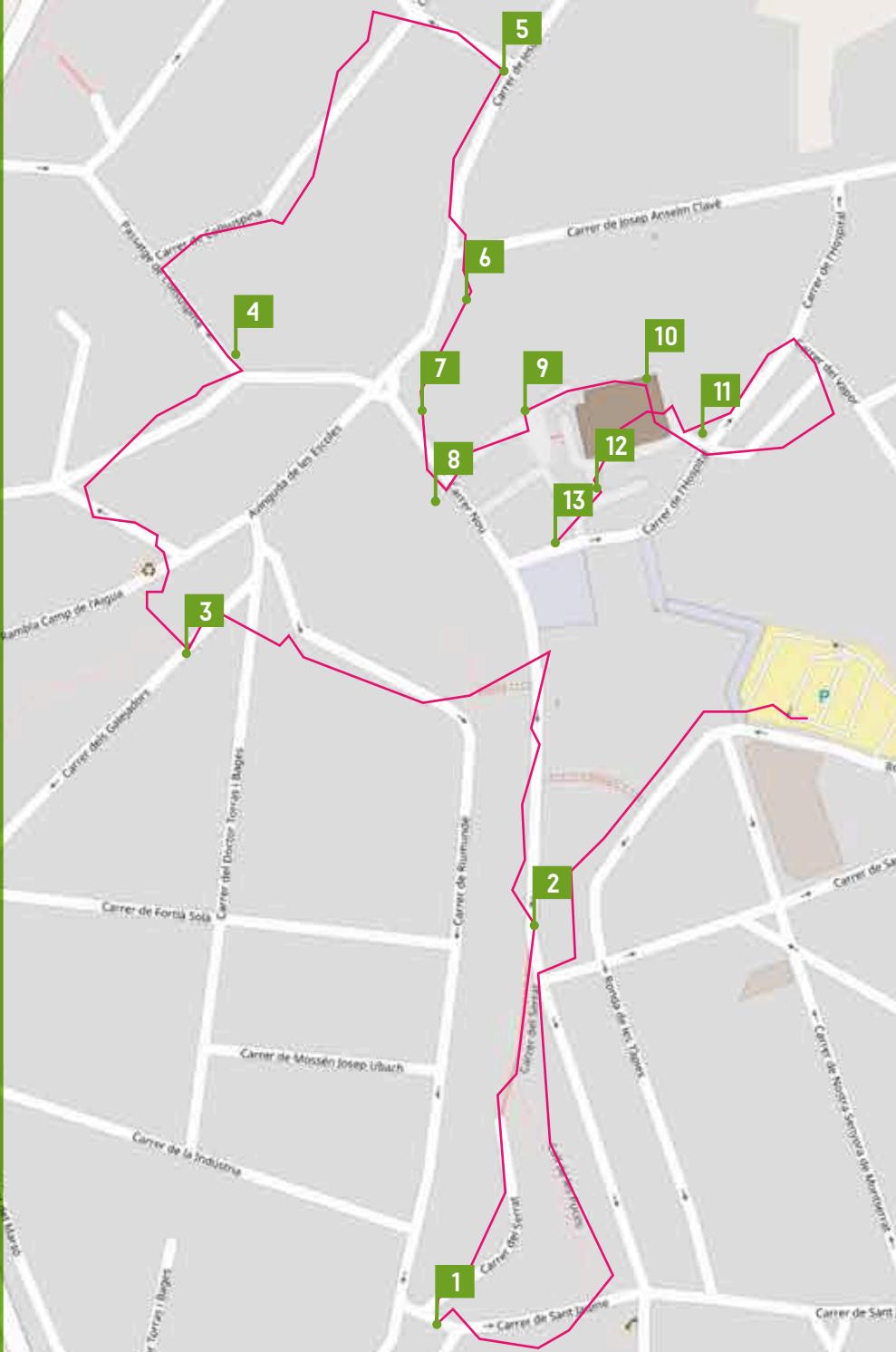
 Finalitza al punt de partida
Finaliza en el punto de partida
Ends at start point

 Desnivell acumulat baixant
Desnivel acumulado bajando
Elevation gain downhill

 Altitud mínima
Altitud mínima
Elevation min

 Distància
Distancia
Distance

ROTA VILA COMTAL

L'NUCLI antic de Centelles conserva les traces de la vila emmurallada que fou, a partir del segle XIV, la capital política i econòmica de la baronia i després comtat de Centelles. L'empremta d'aquell període es conserva tant en la forma urbana com en els carrers principals que creuaven la vila, els edificis més emblemàtics, els detalls decoratius de portals i façanes, etc.

Per fer la ruta es pot partir del centre de la vila, començant per l'església i la sagrera de Santa Coloma, es pot veure on hi havia la Cort del batlle (plaça Vella), visitar el carrer dels Estrangers, el

de l'Hospital, de Sant Antoni i anar cap la plaça Major on hi ha: el Palau comtal, ca l'Espoter (on hi havia la residència d'un germà del baró Lluís I), can Sors on hi havia la notaria de la vila de Centelles, la casa Carreras-Artau (Can Domingo) on hi havia hagut una casa d'un altre germà del baró. Després ja es pot seguir cap al carrer del Socós on hi ha la capella que dóna nom al carrer (Mare de Déu dels Socors).

També es poden visitar els safareigs del Serrat, el portal nou de la vila (únic que resta en peu). La capella de Jesús, el carrer de Jesús i el de Collsuspina.

ROTA VILLA CONDAL

EL CASCO antiguo de Centelles mantiene los rasgos de la villa amurallada que fue, a partir del siglo XIV, capital política y económica de la Baronía y después capital del Condado de Centelles. La huella de aquel periodo se conserva tanto en la planificación urbana como en las calles principales que cruzaban el núcleo urbano, los edificios más emblemáticos, los detalles decorativos de portales y fachadas, etc.

Para hacer la ruta se puede partir del núcleo urbano, empezando por la iglesia y la sacristía de Santa Coloma, donde se puede ver la ubicación de la Corte del Batlle (Plaça Vella), visitar la

calle de Estrangers, calle Hospital, calle de Sant Antoni, y dirigirse hacia la plaza Mayor donde se encuentran el Palacio Condal, Ca l'Esparter (donde estaba la residencia de un hermano del barón Luis I), Can Sors, donde estaba la notaría de la villa de Centelles y la casa Carreras-Artau (Can Domingo), domicilio de otro hermano del barón. Después ya se puede seguir hacia el Socós, donde está la capilla que da nombre a la calle (Virgen del Socorro- Verge del Socós).

También se pueden visitar los lavaderos del Serrat, el portal nuevo de la ciudad (único que queda en pie), la capilla de Jesús, la calle Jesús y de Collsuspiña.

THE ROUTE OF THE COUNTY VILLAGE

THE OLD town of Centelles maintains the features of the walled town that was, since the XIVth century, the political and economic headquarters of the Barony and later it became headquarters of the County of Centelles. The footprint of this period is preserved both in urban planning and in the main streets that crossed the town centre, the most emblematic buildings, the decorative details of gates and façades, etc.

To start the route, you can leave from the town centre where the church and sacristy of Santa Coloma are and you can see the Court of the Mayor (Plaça Vella), you can visit Estrangers

Street, Hospital Street, Sant Antoni street, and head towards the Major Square where the Palace of the Counts, Ca l'Esparter (where the dwelling of Baron Luis I's brother was), Can Sors (where the office of the solicitor from the village was) and the house Carreras- Artau (Can Domingo), dwelling of another baron's brother. Then you can continue to Socós, where you come across the chapel that gives name to the street (Virgin of Socós).

You can also visit the public washing pools of Serrat, the New Gate of the village (only that remains), the chapel of Jesus and the streets of Jesus and Collsuspina.

1. Aparcament
 2. Casa Pratmarsó
 3. Casa Ripoll
 4. Estació del Ferrocarril
 5. Centre Parroquial
 6. Casa Pujol
 7. Societat Coral La Violeta
 8. El Passeig
 9. Casa Oller o Can Gaudí
 10. Escola Ildefons Cerdà
 11. Torre del Gall
 12. Torre dels Belgues
i torre Marsal
 13. Torre Doctor Pous

VILA MODERNISTA I D'ESTIUEIG

CENTELLES FOU, des de finals del segle XIX, una destinació privilegiada d'estiu. La frescor del seu clima i les modernes comunicacions -la carretera de Ribes a mitjan segle XIX i, sobretot el tren l'any 1875- van propiciar la construcció de residències estiuencques. Algunes d'aquestes cases foren obra de reputats arquitectes, com Manuel J. Raspall (1877-1937).

A la mateixa època, Centelles es desvetllava com una vila industrial, activitat que també ha deixat valuoses empremtes arquitectòniques. Entre d'altres llocs modernistes creats per Raspall, a la

vila, cal mencionar la casa Oller o can Gaudí, el Passeig, can Pratmarsó i can Ripoll.

D'estil modernista també hi ha diversos edificis dels carrers Marquès de Peñaplata i d'Anselm Clavé, com l'edifici de la Societat coral La Violeta, la casa Pujol i l'estació del ferrocarril.

En altres indrets del municipi hi ha la nau industrial de ca l'Estabanell i el mas Martral.

També són edificis interessants de l'època, si bé són noucentistes, l'escola Ildefons Cerdà i el Centre parroquial.

VILLA MODERNISTA Y DE VERANEO

CENTELLES FUE, desde finales del siglo XIX, un destino privilegiado de veraneo. La frescura de su clima y las modernas comunicaciones, la carretera de Ribes a mediados del siglo XIX y, sobre todo el tren en 1875, propiciaron la construcción de residencias veraniegas. Algunas de estas casas fueron obra de reputados arquitectos, como Manuel J. Raspall (1877-1937).

En la misma época, Centelles se desvelaba como un pueblo industrial, actividad que también ha dejado valiosas huellas arquitectónicas. Entre otros lugares modernistas creados por Raspall en la villa, hay que mencionar la casa Oller o “Can Gaudí”, el Paseo, la casa Pratmarsó, y Can Ripoll.

De estilo modernista también hay varios edificios en la calle Marqués de Peñaplasta y Anselm Clavé, como puede ser el edificio de la sociedad coral Violeta, la casa Pujol y la estación del ferrocarril.

En otros lugares del municipio está la nave industrial de can Estabanell y el Mas Martral.

También son edificios interesantes de la época, aunque novecentistas, la escuela Ildefons Cerdà y el Centro Parroquial.

MODERNIST TOWN AND SUMMER RESORT

CENTELLES WAS, since the end of the XIXth century, a privileged holiday destination. The freshness of its climate and modern means of communication, the road of Ribes in the middle of the XIXth century and, especially the train in 1875, led to the settlement of summer houses. Some of these houses were the work of celebre architects, such as Manuel J. Raspall (1877-1937).

At the same time, Centelles became an industrial village. Its industrial activity has also left valuable architectural landmarks. Among other modernist places designed by Raspall in the village, it is compulsory to mention the house Oller or

"Can Gaudí", the Boulevard, the house Pratmarsó, and Can Ripoll.

In modernist style there are also several buildings in the street Marqués de Peñaplata and Anselm Clavé, such as the building of the Choir la Violeta, the house Pujol and the railway station.

Another of this building is the industrial ward of Can Estabanell and Mas Martral.

There are also other interesting buildings of the time such as Ildefons Cerdà School and the Centre Parroquial, but they are not modernist.

19,04 km

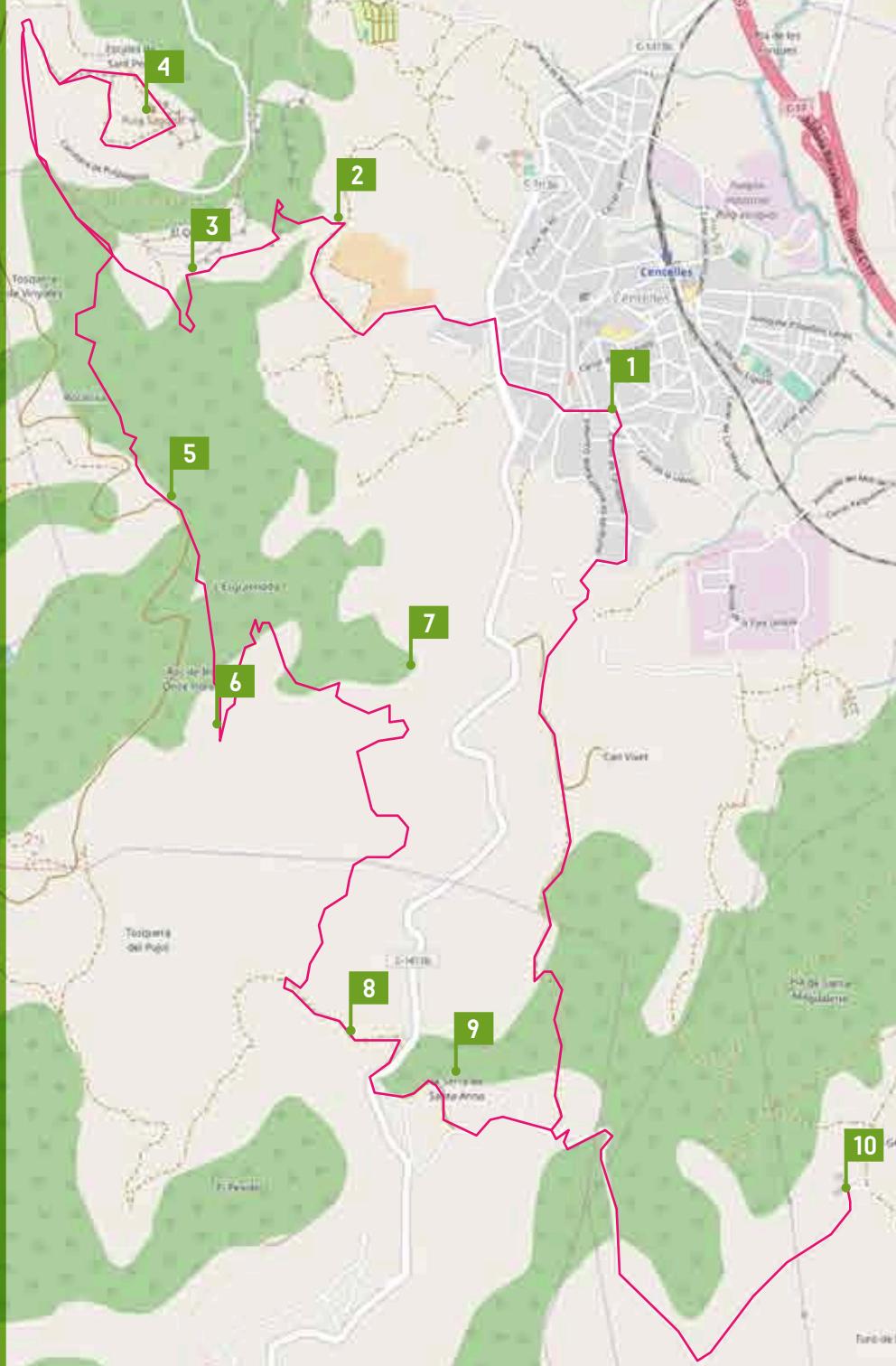
Sí

986 m

529 m

1.110 m

1.110 m

1. Pla del Mestre
2. El Puig Vell
3. Escales del Puig
4. Turó del Puigsagordi
5. Barracaxau
6. Morro de Porc
7. Rovira de Baix
8. El Pujol
9. La Serra
10. El Cerdà

ROTA DEL CAMÍ DE LA COSTA I EL CERDÀ

DOMINADA PER l'alterós Puigsagordi i la cinglera de les Baumes Corcades, la Costa és el grandiós escenari que emmarca la vila de Centelles per la banda de ponent. En aquest sector muntanyenc es troben nombroses masies, algunes de les quals són continuadores dels primers assentaments medievals dels segles IX i X. Aquest itinerari ressegueix el rerepaís pagesès de Centelles i és el complement perfecte de la visita al nucli urbà, on es troben els testimonis gòtics de l'antiga vila comtal i les construccions modernistes d'una de les principals destinacions d'estiuig osonenques.

La ruta surt del pla del Mestre (hi ha un panell informatiu) direcció a la casa del Puig Vell, la tosquera de Vinyoles i les runes de Riucerdà. Pas-

sades les runes trobarem un pal indicador, des d'on podem anar a visitar el turó del Puigsagordi (un cop visitat, caldrà tornar enrere fins el pal indicador) i des d'on pujarem a dalt la Costa, la resseguirem fins a Morro de Porc i continuarem el sender de baixada fins que trobem un altre pal indicador. En aquest punt, hi ha una variant de la ruta que permetria agafar un camí de tornada a Centelles, tot i que en la ruta proposada anem a la dreta seguint el camí que ens portarà a sota la casa de la Serra, on hi ha un altre pal indicador per a anar a visitar el mas Cerdà i tornar o bé agafar directament el camí que ens porta a Centelles.

El recorregut està senyalitzat amb marques de color groc i té 15 km, tot i que es pot fer per trams. És de dificultat mitjana.

ROTA DEL CAMINO DE LA COSTA Y EL CERDÀ

DOMINADA POR el altivo Puigsagordi y el risco de las Baumes Corcades, la Costa es el grandioso escenario que enmarca el pueblo de Centelles por el lado de poniente. En este sector montañoso se encuentran numerosas masías, algunas de las cuales son resquicios de los primeros asentamientos medievales de los siglos IX y X. Este itinerario recorre el interior campesino de Centelles y es el complemento perfecto de la visita al casco urbano, donde se encuentran los testigos góticos de la antigua villa condal y las construcciones modernistas de uno de los destinos principales de veraneo en Osona.

La ruta sale del Pla del Mestre (hay un panel informativo) dirección al Puig Vell y la Tosquera de Vinyoles, se pasa por las ruinas de Riucerdà.

Después de éstas, encontramos un poste que nos indica desde donde podemos salir para llegar al Cerro del Puigsagordi (una vez hecha la visita, hay que retroceder hasta volver al poste). Subiremos para llegar a la Costa, bordeándola hasta Morro de Porc para bajar por un sendero hasta encontrar otro poste indicador. En este punto, se encuentra una variante de la ruta que nos permite regresar a Centelles, aunque en la ruta propuesta, bajaríamos por el camino de la derecha hasta Casa de la Serra, donde se encuentra otro poste indicador para el Cerdà o regresar por el mismo camino a Centellas.

El itinerario está señalizado con marcas de color amarillo. Tiene un recorrido de 15 km. aunque se puede hacer por tramos. Es de dificultad media.

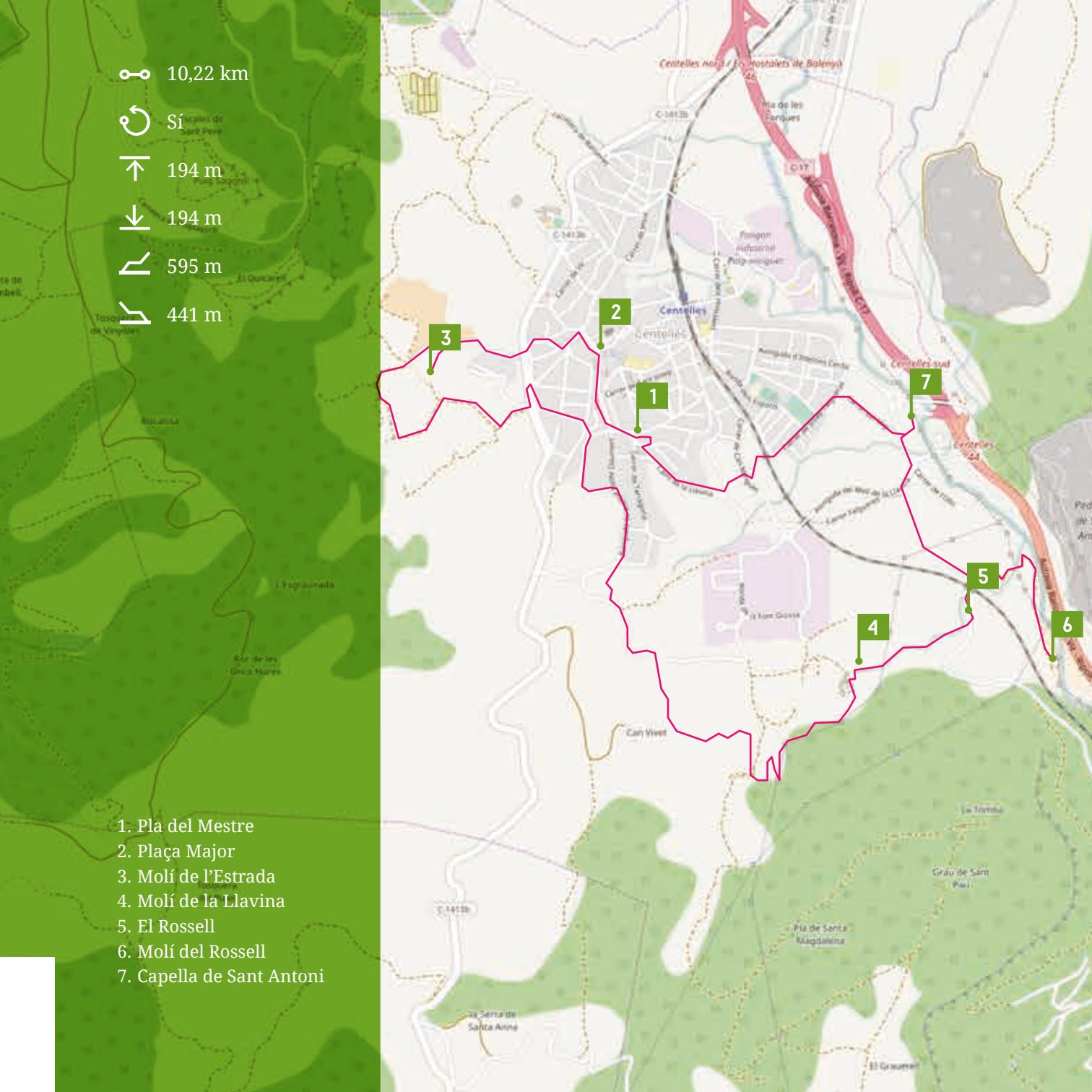
ROUTE OF LA COSTA AND EL CERDÀ

HIghlighted by the majestic Puigsagordi and the range of the Baumes Corcades, La Costa is the magnificent setting that surrounds the village of Centelles on the west side. In this mountainous area there are several cottages, some of which are the remains of the first medieval settlements in the IXth and Xth centuries. This itinerary crosses the peasant inner part of Centelles and it is the perfect complement for the visit to the town centre, where visitors come across gothic elements from the old town and the modernist constructions of one of the main summer destinations in Osona.

The route leaves from Pla del Mestre (there is an informative pannel) towards Puig Vell and

Tosquera de Vinyoles, passing through the ruins of Riucerdà. After these, you come across a post that indicates where you can go out to get to the Puigsagordi peek (once the visit is finished, you must go back to the post). Then you go up to La Costa, bordering it until Morro de Porc to reach a path where you find another signpost. At this point, there is a variant of the route that allows you to return to Centelles, although on the proposed route, you could go down the road on the right to Casa de la Serra, where another signpost is located for the Cerdà or return to Centelles.

The itinerary is marked in yellow. It has a tour of 15 km although it can be done in parts. It is of a medium difficulty.

ROTA DELS MOLINS

LA RUTA dels molins està integrada pel molí de l'Estrada, el de la Llavina i el del Rossell. Sortim del parc del Pla del Mestre i anem a buscar la via principal de la vila, formada pels carrers de Sant Joan, del Socós i Nou. Passem per sota el Portal i enfilem cap a l'esquerra amunt fins a l'escola Ildefons Cerdà. Travessem la carretera C-1413 per agafar una pista pavimentada que va en direcció a la Costa i que està senyalitzada amb marques blaves. Continuem la pista fins que trobem un pal indicador que ens fa trencar a mà esquerra cap al molí de l'Estrada. Des d'aquí i per anar als altres molins

cal seguir les marques blaves que, passant per la font Grossa i seguint riera avall, ens portaran fins al molí de la Llavina, d'origen medieval, que és l'únic que està en funcionament a Catalunya. Des de la Llavina es va cap al gorg Rodó que porta a la casa del Rossell. Es passa per sota el pont del ferrocarril i a mà dreta hi ha l'indicador cap al molí del Rossell. Un cop visitat, cal tornar enrere fins al pont del ferrocarril per a prosseguir la ruta.

Les marques d'aquesta ruta circular són de color blau. Si es vol es pot enllaçar amb el camí fluvial. Té una longitud de 10 km i és de dificultat baixa.

ROTA DE LOS MOLINOS

LA RUTA de los molinos está integrada por el molino de la Estrada, el de la Llavina y el del Rossell. Salimos del parque del Pla del Mestre, vamos a buscar la vía principal de la ciudad, formada por las calles Sant Joan, Socós y Nou. Pasamos por debajo del Portal y enfilamos hacia la izquierda arriba hasta el CEIP Ildefons Cerdà. Cruzamos la carretera C-1413 para tomar una pista pavimentada que va en dirección a la Costa. Continuamos la pista hasta que encontramos un indicador para cruzar a la izquierda. La pista lleva a los restos del Molino de la Estrada. Para ir a los otros molinos hay que seguir las marcas azules que, pasando por la Font Grossa y siguiendo la riera, nos lle-

varán hasta el molino de la Llavina, de origen medieval, único en funcionamiento en Cataluña actualmente. Desde la Llavina se va hacia el Gorg Rodó que lleva a la casa del Rossell. Se pasa por debajo del puente del ferrocarril y, a mano derecha, está el indicador que lleva al molino del Rossell. Una vez visitador se tiene que volver atrás hacia el puente del ferrocarril para seguir la ruta.

Las marcas de esta ruta circular son de color azul. Si se quiere, se puede enlazar con el camino fluvial. Tiene una longitud de 10 km. y es de dificultad baja.

THE ROUTE OF THE MILLS

THE ROUTE of the mills is integrated by the mill of Estrada, the one of Llavina and the one of Rossell. You leave from the park located in Pla del Mestre towards the main road, composed by the streets Sant Joan, Socós and Nou. We go through the Gate and to the left up to the CEIP Ildefons Cerdà. We cross the road C-1413 to take a paved track that goes towards the Costa. The first crossing to the left leads to the remains of Estrada Mill. To go to the other mills you must follow the blue marks

that, passing on the way to Font Grossa, will take you to the mill of La Llavina, castle of a medieval origin, the only one that is working in Catalonia today. From La Llavina you go to the Gorg Rodó which leads to the house of Rossell. You pass under the railway bridge and, on your right, there is the indicator that leads you to the mill of Rossell.

The marks of this circular route are blue. If you like, you can join the river route. It has a length of 10 km. And it is of low difficulty.

3,89 km

No

494 m

390 m

129 m

67 m

ROTA DEL CAMÍ FLUVIAL

Pedrera
de Sant
Antoni

AQUEST CAMÍ fluvial surt de prop del Cementiri municipal i baixa per seguir la riera de la Cira fins a trobar el riu Congost, prop de l'antic escorxador. En aquest punt ens podem desviar per anar a buscar un espai arranjat darrere la pelleria de la Doma o seguir fins on es creuen els camins fins a sortir a l'avinguda d'Ilddefons Cerdà on cal pujar per anar cap a la capella de Sant Antoni a buscar la ruta cap al Rossell, la carretera de Sant Pau, i el molí

de la Llavina. Es pot tornar pel mateix camí, pel polígon industrial o seguir la ruta dels molins fins al centre de la vila. Es tracta d'un recorregut on es pot conèixer bé la flora i la fauna locals ja que les actuacions fetes a l'indret han restaurat la vegetació autòctona traient les plantes invasores que malmetien l'ecosistema.

La ruta està senyalitzada amb cartells direcciónals, té 3,5 km i és de dificultat baixa.

ROTA DEL CAMINO FLUVIAL

EL CAMINO fluvial parte cerca del cementerio municipal, se baja para seguir el arroyo de la Cira hasta encontrar el río Congost cerca del antiguo matadero. En este punto nos podemos desviar para llegar a un espacio situado detrás de Curtidos la Doma o seguir hasta donde se cruzan los caminos hasta la avenida Ildefons Cerdà donde hay que subir para ir hacia la capilla de Sant Antoni y buscar la ruta al Rossell, carretera de Sant Pau, y el molino de la Llavina. Se puede volver por el mismo camino,

por el polígono industrial o seguir la ruta de los molinos hasta el núcleo urbano. Se trata de un recorrido donde se puede observar la flora y la fauna locales ya que las actuaciones realizadas en el lugar han restaurado la vegetación autóctona eliminando las plantas invasoras que dañaban el ecosistema.

La ruta está señalizada con carteles direccionales, tiene 3,5 km. y es de dificultad baja.

THE ROUTE OF THE RIVERSIDE

THE RIVER route starts near the cemetery, you are to follow the stream of Cira until finding the river Congost near an old slaughterhouse. At this point you can either turn in order to reach a spot located behind Curtidos la Doma or go on until the crossroads of Ildefons Cerdà avenue where you must go ahead to see the chapel of Sant Antoni and look for the route to Rossell, road of Sant Pau, and the mill of

Llavina. You can return by the same road, by the industrial estate or follow the route of the mills to the town centre. It is a tour where you can observe the local flora and fauna since actions have taken place in order to restore the vegetation eliminating the invasive plants that damaged the ecosystem.

The route is marked with directional signs, it is 3.5 km. And it is of low difficulty.

5,9 km

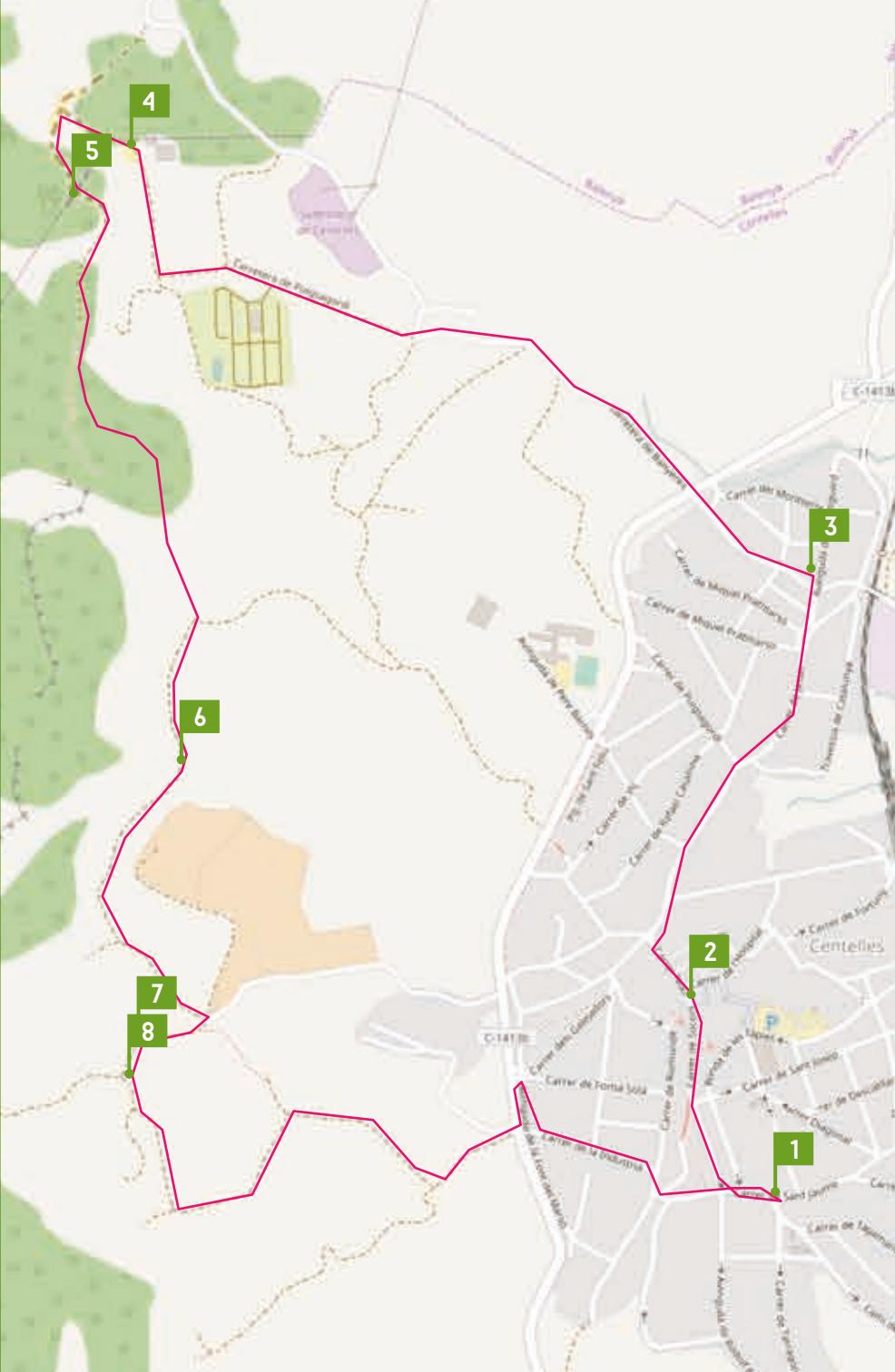
Sí

638 m

522 m

133 m

133 m

1. Pla del Mestre
2. Plaça Major
3. Turó del Bellesguard
4. Mas Banyeres
5. Cercle de les Bruixes
6. El Puig Vell
7. Font Calenta
8. Trencant de Vinyoles

ROTA TERRA DE BRUIXES

DES DE fa molts anys, les dones nascudes a Centelles han tingut fama de bruixes. Aquesta reputació, recollida per històries i rodolins (“De Centelles, bruixes totes elles”, “Centelles, terra de bruixes”), s’ha transmès de generació en generació.

Se sap que al segle XVII una dona de Seva va ser penjada al pla de les Forques i una altra dona, anomenada na Payrona, va morir a les presons dels comtes de Centelles mentre complia condemna. La “Vetlla de la parròquia de Centelles” també s’esmenta en un procés de la mateixa època i noms, com el Serrat o el pont de les Bruixes, recorden els llocs freqüentats per les fetilleres.

Per a fer aquesta ruta sortim del parc del Pla del Mestre i anem a buscar la via principal de la vila, formada pels successius carrers de Sant Joan, del Socós i Nou. Passem per la plaça Major on hi ha el palau dels Comtes, travessem per sota el Portal (porta de la muralla del segle XVI) i anem cap a la dreta pel Passeig. Continuem pel carrer de Jesús fins arribar a una confluència de carrers. Agafem el que fa una lleugera pujada pel vessant de l’antic turó de Bellesguard (aquí es trobaven les forques i costells que simbolitzaven el domini jurisdiccional dels comtes de Centelles), avui zona enjardinada. Tombem a

l’esquerra i creuem la carretera C-1413 en direcció al mas Banyeres. Abans d’arribar al càmping, a l’esquerra, podem veure la casa de Terrades (amb una torre medieval adossada). Seguim i trobem un ròtol de la via ferrada. Aquí trenquem a l’esquerra, salvem una cadena i uns metres més endavant, a la dreta, veiem el Cercle de les bruixes, cercle de xiprers esotèricament disposats. Seguim pel camí fins a una pedra de forma singular el Queixal Corcat que dóna nom a la via ferrada de les Baumes Corcades. A la bifurcació agafem el camí de l’esquerra, que baixa i continuem per un caminet que surt del bosc i travessa un camp, al final del qual anem cap a la dreta en direcció a la casa del Puig Vell. Continuem per la pista fins a la bifurcació, travessem un pontet girant a la dreta i a 200 metres trobem la font Calenta. Seguim en direcció muntanya i passem per davant el trencall que ens duria a la finca de Vinyoles; més endavant deixem una pista a la nostra dreta que porta a la casa del Soler i, en la propera bifurcació, girem a l’esquerra en direcció a Centelles i arribarem al punt d’inici de la ruta, el Pla del Mestre.

Sobre el terreny hi ha marques de color fúcsia per seguir aquesta ruta que és circular amb inici i final al Pla del Mestre. El recorregut té 6 km i és de dificultat baixa.

ROTA TIERRA DE BRUJAS

DESDE HACE muchos años, las mujeres nacidas en Centelles, han tenido fama de brujas. Esta reputación, documentada en relatos y versos (“De Centelles, bruixes totes elles”, “Centelles, terra de bruixes”), se ha transmitido de generación en generación.

Se sabe que durante el siglo XVII, una mujer de Seva fue ahorcada en el Pla de les Forques y, que otra mujer, apodada Payrona, murió en prisión, mientras cumplía condena. La ‘Vigília de la parroquia de Centelles’, también queda documentada en un proceso de la misma época y aparecen nombres como el Serrat o el Puente de las Brujas, recordando los lugares frecuentados por estas maléficas.

Por esta ruta, salimos del parque del Pla del Mestre y vamos a buscar la vía principal de la ciudad, formada por las calles Sant Joan, Socós y Nou. Pasamos por la plaza Mayor, donde se encuentra el Palau dels Comtes, cruzamos por debajo del Portal (puerta de la muralla del siglo XVI) y enfilamos hacia la derecha por el Paseo. Continuamos hacia la calle Jesús hasta llegar a una confluencia de calles. Tomamos la calle que hace una ligera subida por la ladera del antiguo cerro de Bellesguard (aquí se encontraban las horcas y palos de castigo que simbolizaban el dominio jurisdiccional de los condes de Centelles), hoy zona ajardinada. Giramos a la izquierda y

cruzamos la carretera C-1413 en dirección a la casa Mas Banyeres. Antes de llegar al camping, a la izquierda, podemos ver la casa de Terrades (con una torre medieval adosada). Seguimos y encontramos un cartel de la Vía Ferrada. Aquí giramos a la izquierda, salvamos una cadena y unos metros más adelante, a la derecha, vemos el Círculo de las Brujas, círculo de cipreses esotéricamente dispuestos. Seguimos por el camino hasta una piedra de forma singular Queixal Corcat que da nombre a la Vía Ferrada de las Baumes Corcades. En la bifurcación tomamos el camino de la izquierda, bajando por un camino que sale del bosque y atraviesa un campo, al final del cual giramos a la derecha en dirección a la casa del Puig Vell. Continuamos por la pista hasta la bifurcación, cruzamos un pequeño puente girando a la derecha y, al cabo de 200 metros, encontramos la Font Calenta. Seguimos en dirección a la montaña, pasamos por delante del cruce que nos llevaría hasta la finca de Vinyoles, y más adelante, dejamos una pista a nuestra derecha que lleva a la casa del Soler y, en la próxima bifurcación, giramos a la izquierda. Siguiendo en dirección a Centelles llegamos el punto de inicio de la ruta al Pla del Mestre.

Sobre el terreno hay marcas de color fucsia para seguir esta ruta que es circular con inicio y final en el Pla del Mestre. El recorrido tiene 6 km. y es de dificultad baja.

THE ROUTE OF THE WITCHES

FOR MANY years, women born in Centelles have been told to be witches. This reputation, documented in stories and popular expressions (“*De Centelles, bruixes totes elles*”, “*Centelles, terra de bruixes*”) has been passed from generation to generation.

It is known that during the XVIIth century a woman from Seva was hung in the Pla de les Forques and another woman, so-called Payrona, died in prison while serving her sentence. The ‘Vigil of the parish of Centelles’, is also documented as a process of the same time and names like the Serrat or Bridge of the Witches are mentioned as the frequented places by these evil ones.

Through this route, you leave the Pla del Mestre park and look for the main road of the village, formed by the streets Sant Joan, Socós and Nou. You pass through the Major Square, where the Palace of the Counts is, you cross the Portal (gate of the wall from the XVIth century) and turn right towards the Boulevard. You continue to Jesus Street until you reach a crossroad. You take the road up the old hill of Bellesguard (the hanging posts and punishment sites that symbolized the jurisdictional domain of the counts from Centelles were located here), today a garden area.

Turn left and cross the road C-1413 heading Mas Banyeres. Before reaching the campsite, to the left, you can see the house of Terrades (with a medieval tower attached). You go on and you will find the sign of the Via Ferrada. Here you turn left, skip a chain and a few meters ahead, to the right, you see the Circle of Witches, circle of esoterically arranged cypresses. Continue in the path to a singularly shaped Stone, Queixal Corcat, that gives name to the Via Ferrada de las Baumes Corcades. At the crossing take the road on the left, down a path that leaves the forest and crosses a field, at the end of which you turn right towards the house of Puig Vell. Continue along the track to the crossing, cross a small bridge turning to the right and, after 200 meters, there is the Font Calenta. You continue towards the mountain, pass in front of the crossing that would take you to Vinyoles, and a little bit farther, you skip a path on your right that leads to the house of the Soler and, in the next crossing, turn left. Walking towards Centelles, you reach the starting point of the route to Pla del Mestre.

There are marks of fuchsia colour in the ground in order to follow this route that is circular with start and end in the Pla del Mestre. The route is 6 km. And is of low difficulty.

ROTA DELS RELLOTGES DE SOL

ACENTELLES PODEM trobar diversos rellotges de sol. Tenen diferents nivells d'importància tècnica, històrica o artística.

Al nucli urbà en trobem al carrer del Fortuny, 11, a l'interior d'una casa particular i és de ferro forjat. El següent al carrer de Rafael Casanova, 43 a la terrassa de l'edifici de pisos es pot veure un rellotge fet amb rajoles de ceràmica, molt decorat. El tercer el trobem a la façana de l'institut Pere Barnils, perfilat sobre els maons de la paret, amb el lema: "Saps la meva però no la teva". El següent rellotge el trobem al carrer de Sant Jaume, 14, a can Marina, que es pot veure des del carrer de Rodolf Batlle i és esgrafiat i decorat amb els signes de zodíac, la lluna amb un mussol i un gall; també incorpora els mesos de l'any i el lema

diu: "Què mires mussol, sóc un rellotge de sol". El següent el trobem al carrer del Mas Llavina, 9. El darrer del nucli urbà al carrer de Guer, 17.

A les rodalies en trobem a can Melcior, on hi ha un rellotge de rajoles de ceràmica. El següent, a can General, també és prefabricat i té com a llegenda "Tempus fugit". Al molí de la Llavina en trobem un en una llosa de pedra que es va fer per commemorar els 500 anys de la família Llavina el 1997. Els últims rellotges de sol els trobem al Cerdà de la Garga, a la casa natal d'Ildefons Cerdà. Estan un a cada cantó de la façana principal. Se suposa que daten, com el mas, de 1773 i per tant són els més antics del municipi.

La ruta s'ha creat amb la col·laboració del Centre Mediterrani del Rellotge de Sol.

ROTA DE LOS RELOJES DE SOL

EN CENTELLES podemos encontrar varios relojes de sol. Tienen diferentes grados de importancia técnica, histórica o artística.

En el núcleo urbano encontramos el primero en la calle Fortuny, 11. Se encuentra en el interior de una casa particular y es de hierro forjado. El siguiente lo encontramos en la calle Rafael Casanova, 43. En la terraza del edificio de pisos se puede ver un reloj hecho con baldosas de cerámica, muy decorado. El tercero lo encontramos en la fachada del Instituto Pere Barnils, perfilado sobre los ladrillos de la pared. Con el lema: "Sabes la mía pero no la tuya". El siguiente reloj lo encontramos en la calle Sant Jaume, 14; en can Marina. El reloj, que se puede ver desde la calle Rodolfo Batlle, está esgrafiado y decorado con los signos de zodiaco, la luna con un búho y un gallo. También incorpora los meses del año y

el lema dice: "Que miras búho, soy un reloj de sol" (en catalán rima consonante). El siguiente lo encontramos en la calle del Mas Llavina, 9. El último del núcleo urbano lo encontramos en la calle de Guer, 17. En los alrededores encontramos can Melcior, donde hay un reloj hecho de baldosas de cerámica. El siguiente está en can General, también es prefabricado y tiene como leyenda "Tempus fugit". En el molino de la Llavina encontramos uno en una losa de piedra que se hizo para conmemorar los 500 años de la familia Llavina en 1997. Los últimos relojes de sol los encontramos en el Cerdà de la Garga, en la casa natal de Ildefons Cerdà. Están uno en cada esquina de la fachada principal. Se supone que fueron construidos al mismo tiempo que Mas Cerdà, en 1773 y por lo tanto son los más antiguos del municipio. Esta ruta se ha diseñado en colaboración con el Centro Mediterráneo del Reloj de Sol.

THE ROUTE OF THE SUN CLOCKS

IN CENTELLES you can come across several sun clocks. They have different degrees of technical, historical or artistic importance.

In the town centre you find the first one in 11, Fortuny Street. It is located inside a private house and it is cast iron. The next one is in 43, Rafael Casanova street. In the terrace of a flat, you can see a decorated clock made with ceramic tiles. The third is found on the façade of Pere Barnils High School, outlined on the bricks of the wall. It bears the motto: "You know mine but not yours". The next watch is in 14, Sant Jaume Street in can Marina. The clock, which can be seen from the street Rodolfo Batlle, is made of graphite and decorated with the signs of the horoscope, the moon with an owl and a rooster. It also incorporates the months of the year and the motto says: "What are you looking owl?, I am a sundial". The next one is found in 9,

Mas Llavina, st. The last one in the town centre is located in 17, Guer street.

In the outskirts you find can Melcior, where there is a clock made of ceramic tiles. The following is in Can General, it is also premanufactured and it has as a legend "Tempus fugit". In the mill of La Llavina you come across another on a piece of stone that was made to commemorate the 500 years of the family Llavina in 1997. The last sun clocks or sundials are found in Cerdà de la Gariga, in the birthplace of Ildefons Cerdà. There is one on each corner of the main façade. They are supposed to have been built at the same time as Mas Cerdà, in 1773 and therefore they are the oldest in the village.

This route has been designed in collaboration with the Mediterranean Center of the Sun Clock.

○—○ 26, 39 km

○○ No

↑ 851 m

↓ 409 m

↖ 716 m

↙ 837 m

1. Parròquia Sant Fruitós de Balenyà
2. Santuari de l'Ajuda i creu del Terme de Balenyà
3. El Jalech
4. Vila Comtal de Centelles
5. Molí de la Llavina
6. Font Grossa
7. Santa Magdalena de Vilarastau
8. Mas El Cerdà
9. El Pujol
10. Castell de Sant Martí o dels Centelles
11. Sant Martí de Centelles
12. El Pou
13. Sant Miquel Sesperxes
14. L'Abella

ROTA DE LA BARONIA

L'ANY 898 es documenta per primera vegada el castell de Sant Esteve “*Castro Sancti Stephani*” entre els llocs adscrits a la jurisdicció de l'església de Santa Coloma de Vinyoles. El castell passa a anomenar-se “dels Centelles” quan aquest llinatge se'l fa seu entre els segles XII-XIII. A partir del XIV, el domini dels Centelles ja era una de les principals baronies catalanes i l'any 1599 es va convertir en comtat.

La baronia s'estenia sobre un territori de 85 km² situat entre el riu Congost a l'est i les cingleres de Collsuspinà a l'oest, la capçalera del riu Congost al nord i els espadats de Sant Miquel del Fai al sud.

Amb l'abolició del regim feudal (segle XIX) la baronia va donar pas als municipis actuals de Balenyà, Centelles, Sant Martí de Centelles i Sant Quirze Safaja. Aquesta ruta es pot fer partint de la plaça Major o començant a un extrem, per exemple, l'Ajuda, o per l'altre extrem partint de

Sant Martí, ja que de fet està pensada per fer-se de forma circular.

La ruta és una iniciativa dels ajuntaments de Centelles, de Balenyà i Sant Martí de Centelles per promoure la baronia. Si fem la ruta sencera sortirem de la parròquia de Sant Fruitós de Balenyà, al nucli urbà dels Hostalets, passarem per la creu de terme de Balenyà fins arribar al santuari de l'Ajuda. Des d'aquí, anirem direcció Centelles passant pel Jalec i travessarem la nostra vila comtal fins arribar al polígon de la Gavarra per anar als rentadors de la font Grossa. Des d'aquí ens podem desviar a veure el molí de la Llavina o anar en direcció al Cerdà Santa Magdalena de Vilarestau. Seguirem direcció al Pujol passant per la masia del segle XIII de la Serra de Santa Anna fins arribar al castell de Sant Martí o dels Centelles. Des d'aquí baixarem fins a l'edifici romànic de Sant Martí de Dalt seguirem direcció al Pou on destaca la torre defensiva. La ruta finalitza al veïnat de l'Abella a Sant Martí de Centelles. Tot i que podem tornar a Centelles passant per Sant Pau.

ROTA DE LA BARONÍA

EN EL año 898 se documenta por primera vez el castillo de San Esteban (“Castro Sancti Stephani”) entre los puestos adscritos a la jurisdicción de la iglesia de Santa Coloma de Vinyoles. El castillo pasa a llamarse “de los Centelles” cuando este linaje lo hace suyo entre los siglos XII-XIII. A partir del XIV, el dominio de los Centelles ya era una de las principales baronías catalanas y, en 1599, se convirtió en condado.

La baronía se extendía sobre un territorio de 85 km² situado entre el río Congost en el este y los riscos de Collsuspina al oeste, la cabecera del río Congost en el norte y los acantilados de Sant Miquel del Fai al sur.

Con la abolición del régimen feudal (siglo XIX), la baronía dio paso a los municipios actuales de Balenyà, Centelles, Sant Martí de Centelles y Sant Quirze de Safaja. La ruta de la Baronía se puede hacer partiendo de la plaza Mayor, o empezando en un extremo, por ejemplo, l’Ajuda, o por el otro extremo partiendo de Sant Martí, ya que de hecho

está pensada para hacerse de forma circular.

La ruta es una iniciativa de los ayuntamientos de Centelles, Hostalets de Balenyà y Sant Martí de Centelles para promover el conocimiento de la Baronía. Si hacemos la ruta completa al salir de la parroquia de Sant Fruitós de Balenyà, en el núcleo urbano de Els Hostalets, pasaremos por la cruz del término de Balenyà hasta llegar al santuario de l’Ajuda. Desde allí, iremos en dirección a Centelles pasando por Jalec y cruzaremos nuestra villa condal hasta llegar al polígono de la Gabarra para ir a los lavaderos de la Font Grossa. Desde aquí nos podemos desviar para ver el molino de la Llavina o ir en dirección al Cerdà, Santa Magdalena de Vilarestau. Seguiremos dirección al Pujol pasando por la masía del siglo XIII de la Sierra de Santa Ana hasta llegar al castillo de San Martí o de los Centelles. Desde aquí bajaremos hasta el edificio románico Iris de Arriba, seguiremos dirección al Pou donde destaca la torre defensiva. La ruta finaliza en el vecindario de la Abella en San Martí, aunque podemos volver a Centelles pasando por Sant Pau.

THE ROUTE OF THE BARONY

IN THE year 898 the castle of Sant Esteve (“Castro Sancti Stephani”) is documented for the first time among the sites under the jurisdiction of the church of Santa Coloma de Vinyoles. The castle happens to be called “from the Centelles family” when this family takes over between the XIIth-XIIIth centuries. Since the XIVth century, the domain of the Centelles family was one of the main Catalan baronies and, in 1599, the village of Centelles became a county.

The barony stretched over a territory of 85 km² located between the Congost River in the east and the cliffs of Collsuspina in the west, the headwaters of the Congost River in the north and the cliffs of Sant Miquel del Fai in the south.

With the abolition of the feudal regime (XIXth century), the barony gave way to the present boundaries of Balenyà, Centelles, Sant Martí de Centelles and Sant Quirze de Safaja. The route of the Barony can be started from the Major Square, either beginning at one end, for example, l’Ajuda,

or at the other end starting from Sant Martí, as, in fact, it was designed to become circular.

The route is a proposal from the town councils of Centelles, Hostalets de Balenyà and Sant Martí de Centelles to promote the knowledge of the Barony. If we do the complete route when leaving the church of Sant Fruitós de Balenyà, in the village of Els Hostalets, we will cross Balenyà until reaching the sanctuary of l’Ajuda. From there, we will return to Centelles via Jalec and we will cross the town until reaching the Gabarra (industrial state) to the washing pools of Font Grossa. From there, you can turn and either go to see the mill of Llavina or to Cerdà, Santa Magdalena de Vilarestau. You will continue to the Pujol through the XIIIth century farmhouse of Serra de Santa Ana until one arrives at the castle of San Martí or the Centelles. From there you will descend to Iris de Arriba Romanesque building and continue towards Pou where the defensive tower stands out. The route finishes in the neighborhood of Abella in San Martí, although you can return to Centelles on foot crossing Sant Pau.

1,02 km

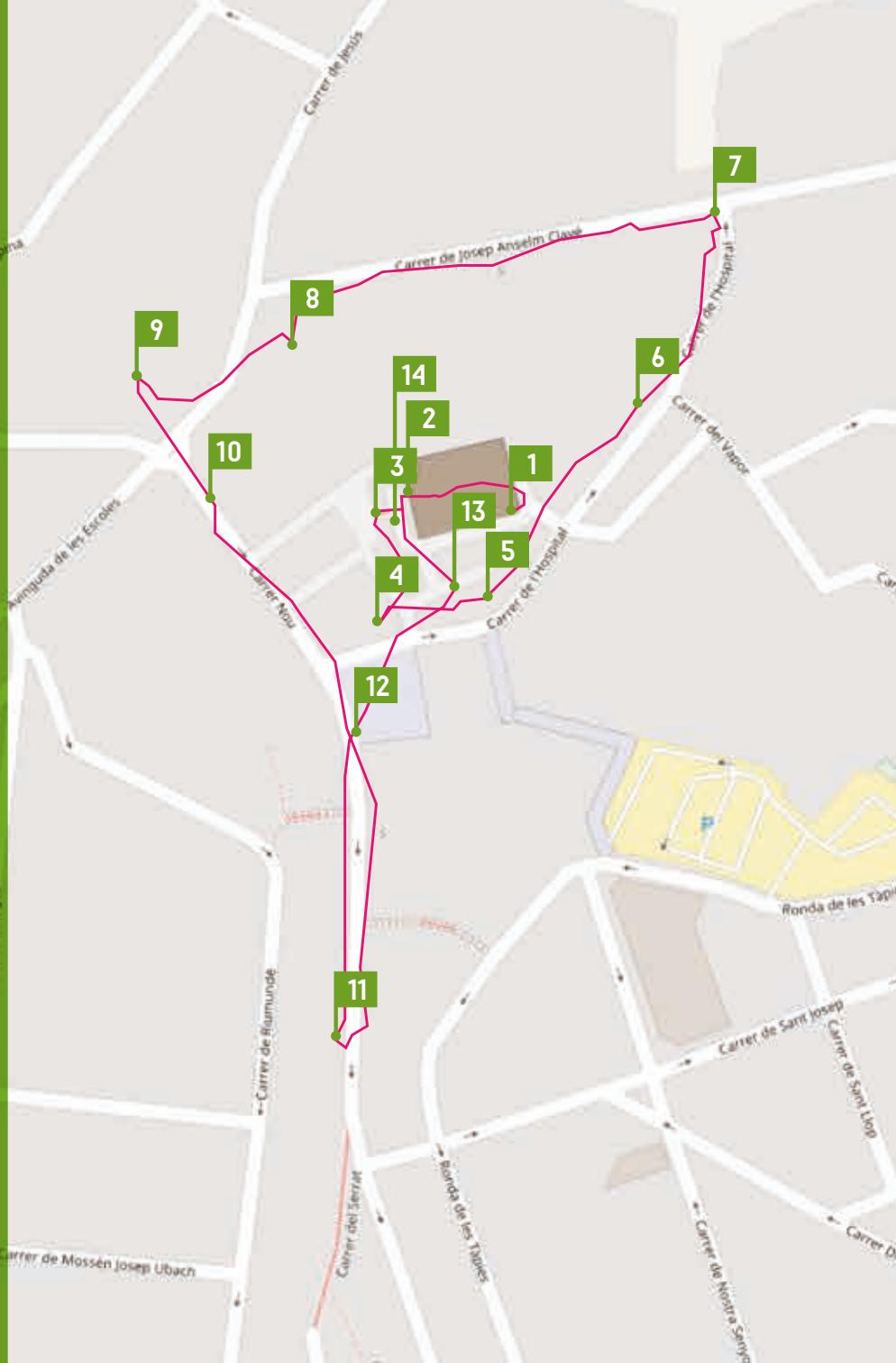
Sí

546 m

462 m

32 m

32 m

PASSEJADA POÈTICA A TRAVÉS DE JOSEP ESTEVE

JOSEP ESTEVE i Cubí va néixer a Sant Joan de les Abadesses el dia de Reis de l'any 1929. Va fer estudis eclesiàstics al Seminari de Vic i de filologia romànica a la Universitat de Barcelona. Va assistir a les classes clandestines dels estudis universitaris catalans.

Va ser ordenat prevere l'any 1956. Fou col·laborador parroquial a Centelles durant la dècada dels 60, deixant petja en la vida pastoral, artística i cívica de molts centellenys i centellenques.

Durant la dictadura havia fet classes de català per a adults a Manresa i Centelles. Aquí també va fer de dinamitzador cultural de la vila. Va ser una persona que va contribuir, d'una manera constant, silenciosa, discreta, profunda i fidel a la llengua, l'ensenyament, la cultura i el país.

Va morir la vigília de Nadal, dimecres 24 de desembre de l'any 2008 i va ser enterrat al seu poble, Sant Joan de les Abadesses. D'aquesta estada a la parròquia de Centelles ens deixà un llegat escrit d'una sensibilitat exquisida i d'una alta qualitat poètica i humana, on tothom s'hi pot sentir representat.

En un dels seus escrits ens diu, “**no digueu mai que coneixeu un poble si no l'heu recorregut**

amb pas de processó.” Doncs això és el que us proposem, fer un recorregut pel poble a través de les seves paraules.

I ara, un tast de la seva poesia, la “Simfonia vespral”:

*Les sedes del captard fremeixen al batec
de les campanes.
Reposen a la falda de la vall
lilàs i malves.*

*La tarda ofega, dins el seu cristall,
l'última rosa.
Irere les muntanyes dolçament,
els violins s'adormen.*

En aquesta passejada poètica pel nucli antic de la vila de Centelles us proposem seguir el recorregut de la processó de Sant Llop i fer-hi catorze parades on podreu escoltar una lectura poètica de Josep Esteve. Les catorze parades que es faran són: la plaça de la rectoria, el carrer dels Estrangers, la font del Triquet, la plaça de l'església, la plaça Major, el carrer de l'Hospital (una parada al pas dels Comtes i l'altra a la capella de les monges), el carrer del Marquès de Peñaplata, el Passeig, la capella de Jesús, el Portal, la capella de la Mare de Déu del Socós, la font de la plaça Major, la plaça Vella i el replà de missa.

PASEO POÉTICO A TRAVÉS DE JOSEP ESTEVE

JOSEP ESTEVE I CUBÍ nació en Sant Joan de les Abadesses el día de Reyes, en el año 1929. Cursó sus estudios eclesiásticos en el Seminario de la Ciudad de Vic y estudio Filología Románica en la Universidad de Barcelona. Asistió a clases de Estudios Universitarios Catalanes de forma clandestina.

Fue ordenado presbítero en 1956. Se convirtió en colaborador parroquial de Centelles durante la década de los 60, dejando su huella en la vida pastoral, artística y cívica de muchos centelleños.

Durante la dictadura, dió clases de catalán para adultos en Manresa y Centelles, destacando como dinamizador cultural de la villa. Fue una persona que contribuyó, de manera constante, silenciosa, discreta, profunda y fiel a la lengua, la enseñanza, la cultura y al país.

Murió la víspera de Navidad, miércoles 24 de diciembre del año 2008 y fue enterrado en su pueblo, Sant Joan de les Abadesses. De su estancia en la parroquia de Centelles, dejó un legado escrito de una sensibilidad exquisita y de una alta calidad poética y humana, donde cualquier persona se puede sentir representada.

En uno de sus escritos dijo, “**no digas nunca que conoces un pueblo, si no lo has recorrido con**

paso de procesión”. Pues ésta es la propuesta: realizar un recorrido por el pueblo a través de sus palabras.

He aquí una pequeña muestra de su poesía, la “Simfonía vespal”:

*Les sedes del captard fremeixen al batec
de les campanes.*

*Reposen a la falda de la vall
lilàs i malves.*

*La tarda ofega, dins el seu cristall,
l'última rosa.*

*I rere les muntanyes dolçament,
els violins s'adormen.*

En este paseo poético por el casco antiguo del pueblo de Centelles, se propone seguir el recorrido de la procesión de Sant Llop y parar en catorce puntos donde se puede escuchar una lectura poética de José Esteve. Los catorce lugares son: la plaza de la Rectoría, la calle de los Extranjeros, la fuente del Triquet, la plaza de la Iglesia, la plaza Mayor, la calle Hospital (una parada en el paso de los Condes y la otra en la capilla de las monjas), la calle Marqués de Peñaplasta, el Paseo, la capilla de Jesús, el Portal, la capilla de la Virgen del Socós, la fuente de la plaza Mayor, la plaza Vieja y delante de la Iglesia.

POETIC WALK THROUGH JOSEP ESTEVE

JOSEP ESTEVE i Cubí was born in Sant Joan de les Abadesses on the day of the Kings, in 1929. He studied ecclesiastical studies at the Seminary of the City of Vic and studied Romance Philology at the University of Barcelona. He attended classes in Catalan University Studies clandestinely.

He became a priest in 1956. He was a parish associate of Centelles during the 1960s, leaving his influence on the pastoral, artistic and civic life of many people from Centelles.

During the dictatorship, he taught Catalan lessons to adults in Manresa and Centelles, becoming an important celebrity in the cultural area of the village. He was a person who contributed, in a constant, silent, discreet, deep and faithful way to the language, education, and culture of the country.

He died on Christmas Eve, Wednesday December 24, 2008 and was buried in his village, Sant Joan de les Abadesses. From his stay in the parish of Centelles, he left a written legacy of exquisite sensitivity and a high poetic and human quality, in which anybody can feel represented.

In one of his writings he said, “Never say that you know a village, if you have not walked it step

by step.” For this is the proposal: a route of the village through his words.

Here is a small sample of his poetry, the “Vespral Symphony”:

*Les sedes del captard fremeixen al batec
de les campanes.*

*Reposen a la falda de la vall
lilàs i malves.*

*La tarda ofega, dins el seu cristall,
l'última rosa.*

*I rere les muntanyes dolçament,
els violins s'adormen.*

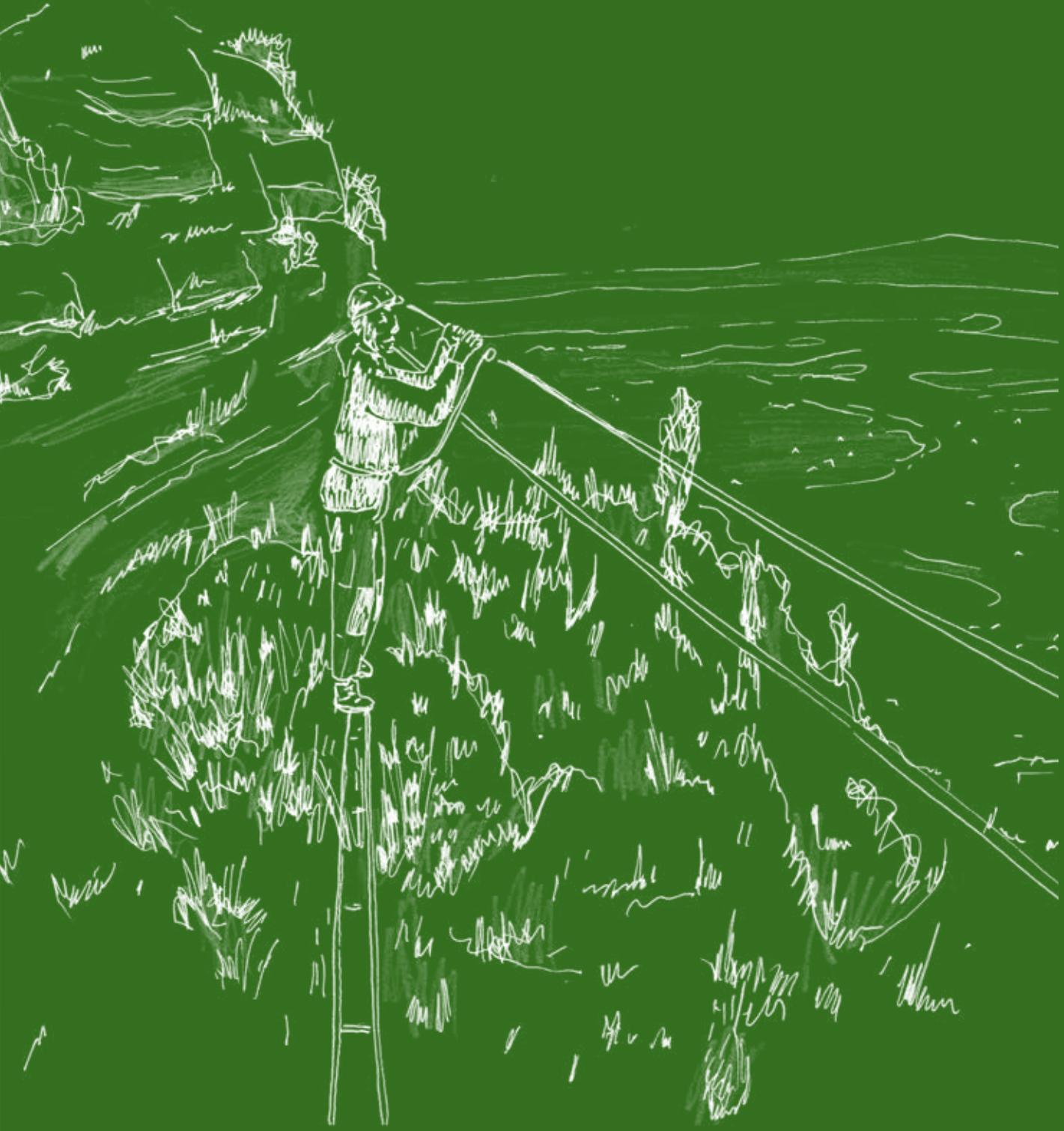
In this poetic walk through the old town of Centelles, it is proposed to follow the procession of Sant Llop and stop at fourteen points where you can hear a poetic reading of José Esteve. The fourteen places are: Plaça de la Rectoria, Estrangers Street, Font del Triquet, Church Square, Main Square, Hospital Street (one stop at the underground of the Counts and the other at the Chapel of the nuns), Marqués de Peñaplasta street, the Boulevard, the chapel of Jesus, the Portal, the chapel of the Virgin of Socós, the fountain of the Major Square, the Old Square and in front of the Church.

LA VÍA FERRADA

LA VÍA FERRADA

THE VIA FERRADA

LA VIA FERRADA

LA VIA ferrada de les Baumes Corcades s'enfila fins el cim del turó de Puigsagordi. La via s'inicia després del mas Banyeres. S'ha de seguir una pista a l'esquerra, direcció sud: unes marques grogues indiquen el camí. Més endavant el camí gira a la dreta cap el Queixal corcat. S'ha de continuar fins al peu del Quicarell on hi ha les primeres instal·lacions. Aquest primer tram, un dels més verticals, porta fins a una esplanada que és un autèntic mirador. Després de superar aquest tram es fa un tros de camí fins que s'arriba a una franja de roca amb unes balmes plenes de forats. Aquesta franja dóna nom a la ferrada de les Baumes Corcades. A pocs metres es troba un rètol que indica el pont nepalès, el més llarg d'Europa (70 metres) en aquesta modalitat, d'aquí es pot optar per pujar per una variant difícil fins el pont o continuar avançant per un tram fàcil, fins on hi ha el llibre de registre, punt on s'uneixen les dues variants.

Cal continuar per la franja de roca balmada fins un altre rètol on es pot: pujar i sortir directament

al pla de Riucerdà; o baixar uns metres per seguir per una franja de roca, on es passa per una gran balma fins a un dels raccons mes emblemàtics de Centelles, la Tosquera; en aquest punt es pot optar per anar a la dreta per l'esperó de la Tosquera, tram de molta dificultat i atlètic o a l'esquerra per un tram fàcil. Per un o per l'altre es surt al pla de Riucerdà i un tros de camí que travessa la pista asfaltada conduceix al tram més difícil de la via. Una escala suspesa al buit ajuda a superar un sostre i uns desploms porten a un altre tram de camí on gràcies a una curta instal·lació s'assoleix el cim del turó, per sota de la senyera.

Pel descens, cal seguir les marques grogues que guien el retorn a l'inici de la via ferrada de les Baumes Corcades. Cal portar el material adequat per fer-la.

La via ferrada va ser projectada i executada per Josep Maria Parareda i M. Rosa Aregall, amb el suport del Club Centre Excursionista de Centelles i l'Ajuntament de Centelles.

LA VÍA FERRADA

LA VÍA Ferrada de las Baumes Corcades sube hasta la cima de la colina de Puigsagordi. La ruta se inicia después de Mas Banyeres. Hay que seguir una pista a la izquierda, en dirección sur: unas marcas amarillas indican el camino. Más adelante, el camino se desvía hacia la derecha hasta Queixal Corcat. Se debe continuar hasta el pie del Quicarell donde están las primeras instalaciones. Este primer tramo, uno de los más verticales, lleva hasta una explanada que es un auténtico mirador. Tras superar este desnivel se sigue un tramo de camino hasta llegar a una franja de roca con unas grutas llenas de agujeros. Esta franja de roca da nombre a la Ferrada de las Baumes Corcades. A pocos metros se encuentra un letrero que indica el puente nepalí, el más largo de Europa (de 70 m. de largo) en esta modalidad. Aquí se puede optar por subir desde una variante difícil hasta el puente o continuar avanzando por un tramo fácil, hasta donde se encuentra el libro de registro, punto que une las dos variantes.

Se debe continuar por la franja de roca hueca, hasta otro letrero donde se puede: subir y salir

directamente al Pla de Riucerdà, o bajar unos metros para seguir por otra franja de roca, donde se pasa por una gran gruta, llegando a uno de los rincones más emblemáticos de Centelles, la Tosquera; en este punto se puede optar por ir a la derecha a través del espolón de la Tosquera, tramo de mucha dificultad y atlético o a la izquierda por una ruta más asequible. Indistintamente se sale al Pla de Riucerdà y un tramo de camino que atraviesa la pista asfaltada, conduce a la parte más difícil de la vía. Una escalera suspendida ayuda a superar el techo y los desplomes que conducen a otro tramo del camino donde, gracias a una corta instalación, permiten alcanzar la cima de la colina, por debajo de la bandera.

Para el descenso, hay que seguir las marcas amarillas que guían al origen de la Vía Ferrada de las Baumes Corcades. Hay que llevar el material adecuado para hacerla.

La vía ferrada fue proyectada y ejecutada por Josep Maria Parareda y M. Rosa Aregall, con el apoyo del Club Centre Excursionista de Centelles y del Ayuntamiento de Centelles.

THE VIA FERRADA

THE VIA Ferrada de les Baumes Corcades rises to the top of Puigsagordi hill. The route begins after Mas Banyeres. You are to follow a track to the left, heading south: some yellow marks indicate the route. Further on, the road diverges to the right until Queixal Corcat. You should continue to the foot of Quicarell where the first facilities are. This first stretch, one of the most vertical, leads to an esplanade that is a veranda. After surpassing this unevenness, you reach a section of the road which leads you to a range of rocks with caves full of holes. This strip of rock gives name to the Ferrada de las Baumes Corcades. A few meters away there is a sign indicating the Nepalese bridge, the longest in Europe (70 m long) in this modality. Here you can choose to climb from a difficult way to the bridge or continue along an easier path, to where you find the record book, meeting point of the two options.

Continue along the strip of hollow rock, until another sign where you may: go up and go straight to Pla de Riucerdà, or go down a few meters to

follow another range of rockss, where you pass through a large cave, reaching one of the most emblematic sites in Centelles, the Tosquera; At this point you can choose to go right through the Tosquera spur, track of much difficulty and athletic or go left for a more affordable route. Independently from the one you choose, you reach Pla de Riucerdà and a stretch of road that crosses the pavimented track, leads to the most difficult part of the route. A rope bridge helps to overcome the top roof and leads you to another section of the road where, thanks to a small structure, you can reach the top of the hill, below the flag.

For the descent, you must follow the yellow marks that lead to the origin of the Ferrada route of the Baumes Corcades. You have to take the right equipment to do it.

Via Ferrada was designed and set up by Josep Maria Parareda and M. Rosa Aregall, altogether with Club Centre Excursionista de Centelles and Town Hall from Centelles.

PROCEDÈNCIA DE LES FOTOGRAFIES
 (per ordre d'aparició)

Procedencia de las fotografías (por orden de aparición)

Photo sources

DATA <i>fecha / date</i>	REFERÈNCIA <i>referéncia / reference</i>	UTILITZADA A <i>utilizada en / appears in</i>
1987-12-30	CAT AMCEN. SDF-Fons Ajuntament de Centelles. Autor: Margarita Musach Llavina.	Festa del Pi
2015-01-31	CAT AMCEN. SDF-Col·lecció 18è Cau de Bruixes. Rècord Guinness. Autor: Miquel Garcés.	Cau de Bruixes (montatge)
1900 - 1917	CAT AMCEN. SDF-Col·lecció Ajuntament de Centelles. Editor: Costa (Josep Costa Ferrer).	Història del municipi
1952	CAT AMCEN. SDF-Fons Ajuntament de Centelles. Autor: Roqué Cabrera.	Història de la indústria
1900 - 1918	CAT AMCEN. SDF-Col·lecció Ajuntament de Centelles. Procedència: Ramon Miralpeix González. Editor: Fototipia Thomas Barcelona (Edició A. Boix).	Història del mercat i del comerç
1949-05-29	CAT AMCEN. SDF-Fons Ajuntament de Centelles. Autor: desconeugut.	Patrimoni Natural
1994-05	CAT AMCEN. SDF-Fons Ajuntament de Centelles. Autor: Carles Aguilar Soler.	Patrimoni Arquitectònic
1863-1875	CAT AMCEN Fons Família Cerdà – Ildefons Cerdà i Sunyer. 07.03.05.01. Autor: Disdéri Phot. (original), Geoff Tweeddale (retoc digital, 2012-04-04).	Centellenys Il·lustres (Ildefons Cerdà)
1914-10-02	CAT AMCEN. SDF-Fons Pere Barnils. Autor: Ernest Fot.	Centellenys Il·lustres (Pere Barnils)
1959	CAT AMCEN. SDF-Fons Ajuntament de Centelles. Autor: desconeugut.	Patrimoni Cultural
1952	CAT AMCEN. SDF-Fons Ajuntament de Centelles. Autor: Roqué Cabrera.	Productes de Centelles

Ajuntament
de Centelles